

History of the religious minority in the House of Worship, Yazd Duran, Islamic Republic of Iran (1357-1401 A.D.)

Sayed Mansour Emami Meybodi*

Abstract

Given the prominent stance of Yazd in the Iranian-Islamic civilization, the current study endeavors to determine the role and status of Jewish religious minorities, especially those living in Yazd, during the era of the Islamic Republic of Iran. The study was descriptive-analytical using a library data collection procedure and documentary research method. To explore how people interacted with the Jews concerning various commercial, economic, cultural, social and religious domains, the researcher employed face-to-face and virtual interviews with elders, officials, witnesses and other authorities including both religious minorities and Iranian Muslims living in the Islamic Republic of Iran. The importance of economy and trade in the lives of Jews, residence in the cities along the commercial route, and their attention to the value-added issues have been among the factors in inhabiting the business centers of Yazd as well as the vicinity of the Grand Mosque although there is no existing information or historical analysis in this regard. On the other hand, the prejudice and harsh treatment exercised by the clerics have been the major cause for their fleeing from one region to another. Numerous interactions and confrontations have taken place between Shiite Muslims and Jewish minorities in Yazd in spite of the fact that, overall, the largest peaceful coexistence and religious interactions can be observed in this area.

Keywords: Jews, Muslims, interaction, confrontation, Yazd, Islamic Republic of Iran.

* Assistant Professor, Department of Islamic Studies, Farhangian University (Martyrs Paknejad Campus, Yazd). Basti Fund, 14665-889, Tehran, Iran, sm.emami@cfu.ac.ir

Date received: 11/11/2023, Date of acceptance: 05/01/2025

Introduction

In the history of Iran, the geographical distance of Yazd from the major centers of power has slowed down the process of political and social upheavals; nevertheless, the city has enjoyed peace and security that are among the rudimentary requirements of the peaceful coexistence of different religious groups and minorities. By scrutinizing various sources and pieces of evidence, one can conclude that the minorities (especially Jews) have had a prominent role in the development of the civilization and culture in this region. Despite the ups and downs existing in the interactions between the majority of Yazd Muslim community and the foreign Jews residing in this region in the current Iranian state (1967-2022), certain factors including the foreign interference in Iran's affairs and the political pressure have led to more flexible and compromising interactions with the Jews. Before the Islamic revolution, the Jewish population of Yazd was estimated to be 6000 (Afshar, 2008: 249-250). Following the overthrow of Mossadegh, the Jews experienced the best conditions in Iran (De Loeb 1977: 133). The family relationship between Mohammad Reza the Shah and the Jewish had an unpleasant repercussion in the society (Mohammadinia, 2003: 324-325).

In the Ashura mass demonstrations against the Shah, some estimated the number of Jews participating in this demonstration to be 12,000. The "Community of Jewish Intellectuals" organization, which was founded in Tehran on September 8, 1978, played a key role in cooperating with the revolutionaries. Yusuf Hamdani Kohan and Yedidiya Shofet played an influential part in directing such collaborations. In December 1978, a group of Jews met with Ayatollah Taleghani. Sapir Jewish Hospital, which had been founded by Dr. Ruhollah Sapir as a Jewish doctor, also played an important role in the Iranian revolution. At the end of 1978, the Jewish representative, who met Ayatollah Khomeini, was arrested and then executed for charges of corruption, connection with Israel and Zionism, friendship with God's enemies and economic imperialism on May 9, 1979. Three days after Alghanian's execution, a group of Jewish led by Yedidya Shofet, the chief rabbi, went to Qom and met with Imam Khomeini. During this meeting, Imam declared that he drew a distinction between Judaism and Zionism (Sternfeld, 2014: 857-869). After the revolution, the oil sale suffered great challenges. In the meantime, an Israeli-Swiss businessman named Mark Rich dispatched his Glencore company representatives to Tehran. He was the only person who managed to export Iranian oil between 1979 and 1995.

Following the victory of the Islamic Revolution of Iran (February 11, 1979), most of Pasal's fixed assets were confiscated (Papoli Yazdi, 2009, Vol. 3: 127). At present, all the Jews residing in Yazd amount to 83, living in the Jewish neighborhood. Currently, there are 12 synagogues in Yazd, four of which have been destroyed and two are closed. The tensions escalated during Mahmoud Ahmadinejad's presidential tenure, especially when he called the Holocaust a myth and organized an international conference in 2006 to discuss whether the World War II genocide against the Jews had really occurred. Mohammad Reza Rahimi, the vice president, once labelled all the Jews as drug smugglers. In Hassan Rouhani's presidential tenure, the Jews gained more acceptance and were allowed to enjoy several clubs, student gatherings, a library and a magazine.

Materials and methods

The methodology employed in this study was descriptive-analytic, using a collection of library materials, documentary research, face-to-face and virtual conversations, as well as interviews with elders, witnesses, and authorities, including religious minorities and Muslims. The study was based on the interactions between the Yazd Muslim and Jewish communities across various commercial-economic, sociocultural and religious areas during the post-revolution Iran.

Discussion and Result

Despite certain disagreements, relatively good relations in terms of interaction and confrontation have generally been established and felt during the post-revolution era between the Yazd Jewish minority and the Muslim majority. The ongoing running of 12 synagogues in the adjacent areas and behind the Yazd Grand Mosque, known as Chahar Souq, is indicative of the conservative policy and the refuge of this 2000 minority group in the holiest center of the Shiite Muslim community in Yazd.

Following the 1979 revolution in Iran, the Jewish minority was entangled in a complicated situation. As the revolutionary discourse reached its peak in the early 1940s followed by the announcement of the establishment of the State of Israel in 1948, anti-Zionist sentiments rose among the masses in Iran. With the realization of changes in Iran's foreign policy, which was in conflict with Israel's ambitious plans, the hostility between the two countries flared out and the rivalry overshadowed the relationship.

As part of its cross-border plan to counter the Zionist occupation, Iran founded Lebanon's Hezbollah in 1982. Imam Khomeini issued a fatwa and declared: "The Iranian Jews are a minority community that enjoys the full support of the Islamic state." He forbade people from any aggression against Jews. This statement implied that the Iranian state sought to distinguish between Zionism, which is Iran's staunch enemy, and Iranian Jews, who have a historical background lasting 2,500 years in Iran. Accordingly, the constitution, which recognizes Islam as the official religion of the country, has also recognized three other divine religions, namely Judaism, Christianity and Zoroastrianism.

Conclusion

In Tehran, Jews have three active synagogues, five schools, two kindergartens and a 100-bed hospital. Of course, it should not be overlooked that the state does not simply ignore the issue of Jewish immigration. In 1998, Ruhollah Kadhodazadeh, who mediated the illegal Jewish immigration, was sentenced to death. Furthermore, the Iranian state has recently increased its strictness on people traveling to Israel. In this context, two Jews were sentenced to 91 days in prison although this sentence was later mitigated to 20 days. In addition, Iranian Jewish rabbis express their satisfaction with the living conditions in Iran when travelling to the United States and the West. The Jewish minority in Iran freely perform their religious rituals. They can obtain permission to build worshipping sites and establish associations as well as charitable institutions in cities with Jewish populations.

The greatest peaceful coexistence among religions has taken place in Yazd. In a small room, which is apparently an ancient historical holy place, the followers of all four active religions (Islam, Zoroastrianism, Judaism, and Christianity) have erected that holy shrine. Depending on the type of their inner intentions, they make vows, light candles, and pray to God to obtain their wishes. This small holy shrine is located at the city center in one of the alleys of Enghelab street.

Bibliography

- he Holy Quran, Qomshahi Divine Translation, Surah Al-Hajj, Verse 17 in Persian
- Afari, Janet (2015). From Displacement to Settlement, See: Sarshar, The Children of Esther in Persian
- Abrami, Houshang (1997). The Impure Jews, Los Angeles: Book Publishing in Persian

359 Abstract

- Deputy Planning Officer of the Governorate of Yazd (1979). Kuzenshtosa News, Political-Economic and Social Conditions of Iran in Persian
- Al-Moti, Mustafa (1974-1980). Iran in the Pahlavi Era, London, Hamo, Political Actors from the Constitutional Revolution to 1978, Biographies of Viceroys and Life Diaries of Prime Ministers, Vol. 1, Iran: Pekah Publishers in Persian
- Information from the Governorate of Yazd, The Last General Population and Housing Census (March 15, 2016) in Persian
- Afshar, Iraj (1988). The Book of Understanding the Human Being of Yazd, Tehran: Hirmand Publications in Persian
- Imam Khomeini (1993). Tahir-e-Waseela, Tehran: Institute for the Compilation and Publication of the Works of Imam Khomeini in Persian
- Emami Meybodi, Seyyed Mansour (1991). Political and Cultural Conditions of Yazd Period Pahlavi I, Yazd: Publishing House in Persian
- Emami, Seyyed Hassan (2009) Civil Law, Vol. 1, Tehran: Al-Islamiyyah in Persian
- Auben, Eugene (1983). Iran Today, translated by Ali Akbar Saeedi, Tehran: Zovar in Persian
- Orsel, Ernest (1974). Travelogue of the Caucasus and Iran, translated by Ali Asghar Saeedi, Tehran: Research Institute for Humanities and Cultural Studies in Persian
- Bashart, Hossein (2007). Zoroastrian Patterned Shirt, Tehran: Thought Publications in Persian
- Papli Yazdi, Mohammad Hossein (2009). Prince of the Bath, Vol. 2 and 3, Mashhad: Papli Publishing House in Persian
- Pollock, Jacob Edward (1982). Iran and Iranians, translated by Kikaus Jahandari, Tehran: Kharazmi in Persian
- Imam Khomeini (1999). Imam Khomeini's message on 22 Bahman addressed to the Iranian nation, Imam's page, vol. 6, Tehran: Institute for Compilation and Publication of Imam Khomeini's Works in Persian
- Tajpour, Mahmoud Ali (1965). History of Religious Minorities, Judeo-Christianity in Iran, Tehran: Farahani Press Institute in Persian
- Taskhiri, Mohammad Ali (2004). Muslim Minorities and Solutions, Tehran: World Forum for the Proximity of Islamic Religions in Persian
- Thank you Bafeghi, Ali Akbar (1998). Constitutionalism in Yazd, Tehran: Yazd Studies Center in Persian
- Najafikhah, Mohsen (2002). Iran, Laws and Decrees, a complete collection of laws and regulations and advisory opinions and opinions regarding the expropriation and restriction of property in favor of the government, under the supervision of Mohsen Najafikhah, Tehran: Organization for the Collection and Sale of Property in Persian
- Jafari Langroodi, Mohammad Jafar (2009). Legal Terminology, Tehran: Ganj Danesh in Persian
- Jafari, Yaqoob (1998). Tafsir Kowsar, Vol. 3, Tehran: Hijrat Publications in Persian

- Daneshpajouh, Mohammad Taqi, Afshar, Iraj (1964). Jame al-Khairat (Seydarkon al-Din Endowment Collection), Tehran, Iran Culture in Persian
- Encyclopedia of the History of Architecture of Iran City, Iran Cultural Heritage and Tourism Organization, Archived from the original on October 23, 2015. Retrieved on 05-10-2011). in Persian
- Rahbar, Parviz (1946). Jewish History from the Babylonian Captivity to the Present: Without a doubt in Persian
- Nowrozi, Muharram, Salimi, Zohra, Zandehdel, Hassan (1998). Comprehensive Guide to Iran: Yazd Province, Translated by Sharif Maatouf, Mohammad Reza Najm al-Din, Tehran: Caravan Research and Publications Institute in Persian
- Ellon Satin, LP (1998). Reza Shah or Modern Iran, Translated by Abdol Azim Saburi, Tehran: Tabesh Printing House
- National Documents Organization of Iran, Registration No. 102006, Envelope 885 in Persian
- Mukhbardzfuli, Abbas (1992). Pahlavi and Religious Forces Series According to the Cambridge History, Tehran: Tarh-e-No Publishing in Persian
- Shariati, Ruhollah (1998). Religious Minorities, Tehran: Young Thought Center in Persian
- Issavi, Charles (1980). Economic History of Iran (Qajar Era 1950-1959), translated by Yaghoub Ajand, second edition, Tehran: Gostareh Publishing in Persian
- Ghamami, Seyyed Mehdi Nikunhad, Hamed (2018). Constitution of the Islamic Republic of Iran, Articles 11-14, Tehran: Guardian Council Research Institute in Persian
- Constitution of the Islamic Republic of Iran, Articles 11-14 in Persian
- Qadiani, Abbas (2005). History of Religions and Sects in Iran, Tehran: Written Culture Publishing in Persian
- Ghorbani, Abbas (2008). History of Religions and Sects in Iran, Tehran: Written Culture Publishing in Persian
- Kazemiini, Mirza Mohammad (2003). Statue of Parsaei, written by Mirza Mohammad, fourth edition, vol. 6, Yazd: Yazda, Sahifeh Khreed, Reyhaneh Al-Rasul Yazd in Persian
- Mary Shell, Lady (1989). Lady Shell's Memoirs, translated by Hossein Abu Torabian, Tehran: Naw Publishing in Persian
- Kermani, Nazim al-Islam (1983). History of the Iranian Awakening, edited by Saeedi Sirjani, Tehran: Amir Kabir in Persian
- De Loeb, Lawrence (1977). Jewish Life in Southern Iran, Tehran: Gordon and Sheshkat Publishing in Persian
- Majidi, Mohammad (1990). Introduction to the Constitution of the Islamic Republic of Iran (Basic Rights). Tehran: Leadership Representation Institute in Universities in Persian
- Mohammadi Nia, Asadullah (1983). Philosophy of Homework for Teenagers, Tehran: Sabt Akbar Publishing in Persian

361 Abstract

- Mukhbhari, Mehdi (2005) Religious Minorities, Zoroastrian and Kaleem in Yazd Province, Yazd: Vesal Publishing in Persian
- Hawks, Merritt (1989). Iran, Myth and Reality, Translated by Nazarinejad, Mashhad: Cultural Office of Astan Quds in Persian
- Soleimani, Hossein (Winter 1990). Introduction to the Encyclopedia of Judaica, Vol. 8, Tehran: Haft Aseman
- National Archives of Iran, Issue No. 102006, Envelope 885 in Persian
- Sershar, Homan (2008). The Children of Esther: A Collection of Articles on the History and Life of Jews in Iran, Translated by Mehrnaz Nasrieh, Tehran: Karang Publishing in Persian
- Interviews and Writings of Khodadad Goharian, Guardian of Rustam Bagh, Tehran-Pars (2015) 5/4/1392 in Persian)
- Wills, Charles James (2019). Iran in a Century Pish (Dr. Wills' Travelogue), translated by Gholamhossein Qaragozlou, Tehran: Aqba in Persian
- Publications and Magazines in Persian
- Shams Esfandabadi, Hamid Reza, Naser Jadidi, Faizollah Boushasb Goshte (2015). Interactions of the Jewish Minority with Muslims in the Qajar Period, Pejsehnem Tarikh, Vol. 41, Winter 11:17-42 in Persian
- Zhilabi, Negar (2011). Concentration of Jewish Population in Iranian Cities, from the Early Seljuk Period to the Mongol Invasion, Social History Research, Institute of Humanities, Year 1, Vol. 1, Summer and Fall:25-40 in Persian
- Ashidari, Jahangir (1976). History of the Pahlavi and Zoroastrians, Hokht Monthly, Tehran:255 in Persian
- Rozma (January 2001) Official Newspaper of the Islamic Republic of Iran, No. 1655 7 8 in Persian
- Kayhan Newspaper, December 10, 1978:320 in Persian
- List of English References manat, Vejdani, Macmillan, Feb 14 2012 : 236 ,Amanat, I.B.Tauris, Aug 29, 2013: 41,Mattair, R. (2008). ABC-CLIO. p. 3. ISBN 9780275994839. Retrieved 2010-09-24, Yeroushalmi, Brill, 2009, Page 37 in Persian
- Lewis, Bernard (1984). *The Jews of Islam*. Princeton: Princeton University Press. in Persian
- Sanasaran, Eliz. (2000) Religious Minorities in Iran, Cambridge University Press Lior Sternfeld, Iranian Studies, 47:6, 857-869, 2014 in Persian

Site Index

- Rushdbeigi, Zahra, Iranian Jews, Institute for Interfaith Dialogue in Persian
- www.iid.org.ir/newweb/Resouce www.webzc.com/webzc.com in Persian
- www.jta.org/1979/06/01/archive/klarsfeld-produces-evidence-elkanian-was-executed-for-ties-with-israel). in Persian
- www.jta.org/1980/12/22/archive/jewish-journalist-executed-in-iran in Persian
- www.haaretz.com/business/.premium-1.532365). in Persian

Living chuppah can serve as family heirloom, The Jewish Journal Persecutions irandeserts.com
MacEoin.«Bahai ۴Ir 461-464 in Persian
Official website of the Assyrian Association of Iran in Persian
Official website of the Teheran Kilimian Association in Persian
Tabnak news website in Persian
Official website of the Guardian Council in Persian
Persian section of Ayatollah Khamenei's website in Persian
Wikipedia, History of Jews in Iran, Free Encyclopedia and National Documents Organization of
Iran in Persian
Iranian Broadcasting Agency, February 11, 2017 in Persian
ISNA reporter, October 3, 2017 in Persian

تاریخچه اقلیت دینی کلیمی در دارالعباده یزد دوران جمهوری اسلامی ایران (۱۳۵۷-۱۴۰۱ش)

سیدمنصورامامی میبدی*

چکیده

باتوجه به جایگاه برجسته یزد در تمدن ایرانی، اسلامی پژوهش حاضر می‌کوشد تا مشخص کند نقش و جایگاه اقلیت‌های دینی یهودی مخصوصاً در یزد در عصر جمهوری اسلامی ایران، در این فرایند تا چه اندازه بوده است؟ روش کار توصیفی-تحلیلی و جمع‌آوری مطالب کتابخانه‌ای و روش پژوهش اسنادی، گفتگو و مصاحبه‌های حضوری و غیرحضوری با بزرگان و مردم و شاهدان و صاحب نظران اعم از اقلیت‌های دینی و هم از مسلمانان در دوره جمهوری اسلامی ایران، در زمینه نحوه تعاملات مردم یزد در زمینه‌های مختلف تجاری-اقتصادی، فرهنگی-اجتماعی، دینی-مذهبی با یهودیان می‌باشد. اهمیت اقتصاد و تجارت در زندگی یهودیان، اقامت در شهرهای مسیر بازرگانی، توجه یهودیان به ارزش افزوده مادی در مسکن گزیدن در مراکز تجاری یزد و اطراف مسجدجامع کبیر یزد تأثیرگذار بوده است، هرچند خبر یا تحلیلی تاریخی در این موضوع یافت نشده است، ضمن آنکه تعصب و برخوردهای سخت‌مایان (روحانیون) در حق آنها، علت فراری شدن یهودیان از منطقه‌ای به منطقه دیگر بوده است. تعاملات و تقابلات متعدد بین گروه‌های مسلمان شیعه و یهودی یزد صورت گرفته که در مجموع با وجود این، بزرگ‌ترین روابط مسالمت‌آمیز و تعاملات ادیان در یزد اتفاق افتاده است.

کلیدواژه‌ها: یهودیان، مسلمانان، تعامل، تقابل، یزد، جمهوری اسلامی ایران.

* دکترای تاریخ، استادیار و عضو هیئت علمی گروه معارف اسلامی، دانشگاه فرهنگیان (پردیس شهیدان پاک‌نژاد یزد)، صندوق پستی ۸۸۹-۱۴۶۶۵ تهران، ایران، sm.emami@cfu.ac.ir

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۸/۲۰، تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۱۰/۱۶

۱. مقدمه

گرچه در تاریخ ایران، بُعد مسافت از کانون های اصلی قدرت، روند تحولات سیاسی و اجتماعی این شهر را کند نموده اند، اما در عوض آن را از آرامش و امنیتی بهره مند ساخت که یکی از لوازم زندگی گروهها و اقلیت های مختلف دینی کنار یکدیگر در یزد بود. در این میان با توجه به جایگاه برجسته یزد در تمدن ایرانی، اسلامی پژوهش حاضر می کوشد تا با تکیه بر نقش و جایگاه اقلیت های دینی در جمهوری اسلامی ایران، جایگاه و سهم یزد را در این فرایند با محوریت اقلیت یهودی مورد بحث و بررسی قرار دهد. با بررسی بر روی آثار و شواهد و منابع و شواهد گوناگون می توان به این نتیجه رسید که نه تنها اقلیت ها (به خصوص یهودی) نقش پررنگی در توسعه و رشد تمدنی و فرهنگی این منطقه داشتند بلکه با مسلمانان به صورت مسالمت آمیز در رشد و اعتلای این منطقه و ایران در طول تاریخ تلاش نموده و می کنند. در میان اطلاعات و اخبار اقلیت های جامعه یزد، اخبار بیشتر خاص اقلیت زرتشتی این منطقه است و در درجه بعدی اقلیت یهودی می باشند که کمتر به آنها پرداخته شده است. به رغم فراز و نشیب هایی که در تعاملات و برخوردهای اکثریت جامعه مسلمان یزد با یهودیان بیگانه مقیم این منطقه در دوره جمهوری اسلامی ایران (۱۳۵۷-۱۴۰۱ ش) وجود داشته است، عواملی همچون دخالت بیگانگان در ایران و تحت فشار قرار دادن جمهوری اسلامی ایران باعث شده است تا این تعاملات نسبت به دوره های قبل از نرمش و مسالمت بیشتری برخوردار باشد. به غیر از چند منبع که به صورت جزوه و یا مطالب پراکنده است مثل مقاله اقلیت های مذهبی دوره قاجار (۱۳۰۴-۱۱۷۵ ش) و یا کتابچه مخبری.. و مقاله یهودیان یزد در دوره پهلوی، مورد جامعی تألیف نشده است.

۲. دیدگاه اسلام و قانون اساسی در مورد اقلیت ها

البته بین اهل ایمان و یهود و صابئان و نصاری و مجوس و آنان که به خدا شرک آوردند محققاً روز قیامت میان آن ها خدا جدائی افکند که او بر احوال همه موجودات عالم (بصیر) و گواه است. (حج: ۱۷) در طول دوره هایی از تاریخ حکومت های استبدادی هیچ حقی برای مردم قائل نبودند. (شریعتی ۱۳۸۶: ۱۲) با گذشت زمان حکومتها حقوق مدنی مردم به رسمیت شناختند از جمله: حق حیات، حق تابعیت (امامی، ۱۳۸۹: ج ۴، ۱۶۰) حق تساوی در برابر قانون، حق آزادی فکر، عقیده و بیان، حق ابراز عقیده بر اساس دین خود، آزادی های سیاسی (جعفری لنگرودی ۱۳۸۸: ۱). پیروان ادیان الهی که مایل به مسلمان شدن نبوده اند، به عنوان اهل ذمه

باعقد و قراردادی که میان آنها و اکثریت مسلمان جامعه منعقد می گردید و بر اساس آن شهروند جامعه محسوب می شوند (تسخیری ۱۳۸۳: ۲۴ و تاج پور ۱۳۴۴: ۱۴۰). قانون اساسی پس از پیروزی انقلاب اسلامی، با قرارداد قرآن و فقه شیعی امامی و نظرات امام خمینی (ره) مذاهب و قومیتها به عنوان اساس ایدئولوژیک خویش، تنها سه دین مسیحیت، یهودیت و زرتشتی را به عنوان ادیان شناخته شده به رسمیت می شناسد. (غمامی ۱۳۹۷: اصل ۱۲ و ۱۳ قانون اساسی و سایت رسمی اینترنتی انجمن آشوریان ایران).

۳. جمعیت یهودیان در ایران و پراکندگی و تمرکز جمعیت

تا قبل از انقلاب جمعیت یهودیان یزد ۶۰۰۰ نفر تخمین زده می شد که ایشان دارای چند کنیسه و قصابی مخصوص و شهرک ها و محله های یهودی نشین بودند. بر اساس سرشماری عمومی نفوس و مسکن در سال ۱۳۹۵ در یزد ۳۸۷۹ نفر زرتشتی ۷۸ نفر مسیحی ۱۰۰ نفر کلیمی ۷۰۴ نفر سایر ادیان وجود داشته اند (افشار، ۱۳۸۷: ۲۴۹ و ۲۵۰). جمعیت کلیمیان ایران به خصوص پس از قرن ۱۹ تا به امروز به دلیل مهاجرت روز افزون در حال تغییر است. در بخشی از مصاحبه "همایون نجف آبادی" رئیس "انجمن کلیمیان ایران" در سال ۲۰۱۳ که در روزنامه النهار چاپ بیروت و روزنامه ایران چاپ شده است، کل جمعیت کلیمیان ایران را بین ۳۰۰ الی ۳۵۰ هزار نفر بیان می دارد. در ادامه اشاره به مهاجرت ۲۵۰ هزار نفر از کل رقم یاد شده به اسرائیل و ۸۰ هزار نفر به ایالات متحده آمریکا می کند و تعداد کلیمیان باقی مانده در ایران را ۱۰ هزار نفر بیان می دارد. (سایت رسمی انجمن کلیمیان تهران و سرشماری عمومی نفوس و مسکن، ۱۳۹۵، قدیانی ۱۳۸۴: ۱۰۰-۷۳ و سایت خبری تابناک). تمایل اقلیت یهودیه اختلاط و امتزاج با خودشان و امتزاج نداشتن با جوامع غیر یهودی (با اعتقاد به اینکه یهود، ملت برگزیده خداست) و لزوم اجرای احکام دینی که با زندگی روزانه آنها ارتباط نزدیکی داشت و دسترسی به امکانات رفاهی و مذهبی خود آنها (حمام، کنیسه و دیگر لوازم آسایش) که دسترسی به آنها، طبعاً در کنار هم کیشان، آسان تر بود و نیز محدودیت هایی که از سوی اکثریت مسلمان جامعه ایران پس از اسلام - و نه الزاماً حاکمان مسلمان - به طور کلی اقوام و ادیان غیر یهودی - متوجه اقلیت یهودی بوده، در دوره های متأخر سبب تشکیل یهودی نشین ها به صورت محله هایی متمایز و جدا از بافت یکپارچه شهری در برخی شهرهای ایران شد. البته این مسأله عمومیت نداشته است. (ذیلابی ۱۳۹۰: ش ۱، ۲۹ و ابرامی ۱۹۹۷: ۹۹). یهودیان قومی کوچرو هستند و مراکز قدرت سیاسی و تجاری، همیشه

مورد توجه و استقرار آنها بوده است و همواره شهرهای مهم در مسیر راههای بازرگانی در ایران، بیشترین تجمعات یهودیان را شاهد بوده اند. (ذیلایی: ش ۲۷، ۱-۲۶). این درحالیست که اوین، با اشاره به پراکندگی و تفرق اقلیت یهود در اطراف واکناف ایران، هجوم ها و ایلغارهای حکومت ها در حق آنها را مسبب دوری این جریان از مناطق یزد میدانند. (اوین ۱۳۶۲: ۳۰۹).

۴. تاریخچه مختصری از اقلیت یهود در یزد دوران قاجار

زمان آقامحمدخان جامعه حدوداً سی هزار نفری یهودیان ساکن ایران و جامعه چند صد نفری در یزد بودند (آفاری ۲۰۱۵: ۱۳۷). این درحالی است که این آماریکی-دوده بعد از سلطنت فتحعلیشاه، کمتر از دوسوم-یعنی نوزده هزار نفر-گزارش می گردد (اورسل ۱۳۵۳: ۲۲۴). عدم اعتماد و سپس قتل حاج ابراهیم کلانتر به دستور فتحعلیشاه و بازگشت رفتارهای نامناسب مسلمانان بایهود و تحقیر و کثیف و پست شمردن آنها از سوی مقامات ارشد دربار فتحعلیشاه و حتی مردمان کوچه و بازار، تعاملات و مراودات اکثریت مسلمان در برخورد با اقلیت یهود یزد، تا آن حد پایین آورد که از ترس مصادره اموال و آزار و اذیتشان پنهانی ادعای مسلمانی می کردند. (آفاری ۲۰۱۵: ۳۷). آماریهودیان ساکن یزد در این زمان، از چند صد نفر تجاوز نمی کرده است. (استانداری یزد ۱۳۵۸: ۱۰۷ و شمس اسفندآبادی ۱۳۹۶: ۱۰۷). منع شدن اقلیت یهود از پوششش لباس آن روز مسلمانان-عبا-عدم آمد و شد آنها در روزهای بارانی، منع شدن از سوار بودن بر مرکب در وقت روبروشدن با مسلمانان، ممنوعیت دست زدن به کالاها و برخی دیگر از ممنوعیت ها و محدودیت هایی که برای این اقلیت از سوی مجامع شرعی و مذهبی برنامه ریزی گردید. ادوارد پولاک از نوعی تحقیر اجتماعی یهودیان از طرف هم شهری های مسلمان آنان از یک طرف و نیز اجحاف و زیاده ستانی جزیه سرانه از آنها به هربهانه واقعی یا ساختگی خبر داده است. (پولاک ۱۳۶۱: ۲۸). در این میان اخبار دیگری هم حکایت از وضع برخی قوانین متعصبانه که دستاورد آنها، شدت تقابلات و محدودیت ها برای جامعه اقلیت یهودی یزد و مناطق ایران بود، دارد. قوانین و مقرراتی همچون: منع نام گذاری اسلامی بر فرزندان یهود، منع استفاده از حمام مسلمانان، منع ورود و خرید از مغازه مسلمین، به ویژه نانواپی و افتتاح مغازه در خیابان های شهر، عدم وجوب پرداخت دیه در برابر قتل یهودی، عدم رفت و آمد یهودی به تفریح گاه تابستانی، عدم استفاده از الاغ سفید، اجبار در عبور از کنار دیوار، الزام به

نصب شدت سختگیری و ملزم بودن اقلیت یهود به این موارد، به حدی بود که تخلف از این قوانین، مجازات آن مرگ بود. (سرشار ۱۳۸۷: ۱۰۲-۱۰۱). تمام گزارش های چند قرن اخیر در این زمینه، مبین وضع فلاکت بار این اقلیت در یزد است. آنها جامعه ای غرق در جهل و بی سواد تو صیف می کنند که بقدری سوادشان کم بوده که هیچ مدرسه ای هم برای بر طرف کردن این معضل وجود نداشته است. (عیسوی ۱۳۶۹: ۹۳). یکی از پدیده های رایج دوره قاجار در یزد، بخصوص از اواسط این دوره، در واقع تقابل اقلیت ها و از جمله یهودیان با اقلیتی خود سراز مسلمانان یزد- یعنی لوطیان و شورشیان- بود که گه گاهی وبه ویژه در هنگام فترت اوضاع ناشی از مرگ هر پادشاه یا حتی بر کناری حاکم محلی تا جلوس پادشاه یا آمدن حاکم جدید، آشفتگی نظم عمومی و...، بروز بیشتری می یافت. (تشکری با فقی ۱۳۷۷: ۴۸). علاوه بر آن برخی محدودیت های دیگری که برای اقلیت ها در نظر گرفته و برنامه ریزی شده وبه عنوان دستور العمل به مسؤولان و مجریان حکومتی قاجار در یزد داده شده بود، از جمله: دوختن علامت خاص به لباس مردان یهودی برای متمایز شدن از مسلمانان و نیز استفاده از چادرهایی سفید رنگ جهت شناخته شدن آنها از زنان مسلمانان و موارد دیگر از این دست، حکایت از این دارد که اجتماع یزد و دست اندر کاران شرع در پی آن بودند که مسلمانان یزد قبل از هر گونه برخورد و تعاملی، یهودی بودن آنان را سریع و به عینه دریابند و در همان ابتدای برخورد یا معامله، با این گروه احتیاط و محدودیت ها را رعایت کنند. (تشکری با فقی ۱۳۷۷: ۱۵۶). فشار بین المللی وبه ویژه اقدامات کارگزاران انگلیس و فرانسه و انجمن اسرائیل^۱ به شاه و درباریان قاجار و روحانیتی که هماهنگ با شاه و دربار بودند، باعث ملاحظاتی از طرف اهالی دربار به صدور فرامینی از سوی آنان جهت بهبود رفتار با یهودیان و کم شدن فشار بر آنان در دهه های آخرین از قرن ۱۹م منجر شد. (ابرامی ۱۹۹۷: ۱۴۷). به نظر می رسد اجرای ناقص فرامین ناصرالدین شاه در خصوص یهودیان، به ویژه در شهرهای مذهبی و شهرستی یزد بوده است که نمایندگان یهود (روتچیلد، ۱۸۷۳م) رابه ملاقات باناصرالدین شاه در سال ۱۸۸۹م و در دومین سفر او به اروپا مطمئن می سازد تکرار درخواست تأسیس مدارس آلیانس^۲ و حق ارثیه برای یهودیان مسلمان، ثمره این ملاقات بوده است. (ابرامی ۱۹۹۷: ۱۴۷). این فرامین حکومتی در شهری چون یزد، آن طور که انتظار می رفت، اجرا نشد و به عنوان مثال مردم و روحانیت سستی شهر، یهودیان را ملزم به نصب نوارها و علایمی بر روی لباس هایشان نمود (ابرامی ۱۹۹۷: ۱۴۹). اخبار هاکس از فقر اکثریت این اقلیت ساکن یزد، سکونت آنان در خانه های کثیف

و پرجمعیت و نیز اشتغال اکثریت اعضای خانواده یهودی به مشاغل نسبتاً سخت ریسندگی و بافندگی، آن هم با درآمد بسیار اندک حکایت دارد (هاکس ۱۳۶۸: ۱۲۳). در خصوص مشاغل و وضع درآمدی یهودیان، علیرغم اینکه این اقلیت را صاحب مشاغل نسبتاً آبرومند، همچون: صنعتگری، بازاری، تجاری و همکار کشاورزان زرتشتی دانسته است؛ باز هم آنها را جزو طبقه فرودست اجتماع محسوب می دارد. مناصب و مشاغل نسبتاً مهم اجتماعی، همچون: بانکداری، مالیات چپی خزانه داری درباری و مشاغل از این دست هم برای یهودیان دوره قاجار منظور داشته اند (آفاری ۲۰۱۵: ۱۳۷). و ام دادن به افراد متقاضی به انگیزه دریافت سود و ربا، در بیشتر دوره ها و از جمله دوره قاجار از سوی یهودیان جزو مشاغل دیگر آنها به حساب می آید. (ویکی پدیا، تاریخ یهودیان در ایران: ۵). در عین حال به نظر می رسد تک و توک اشخاص یهودی، آن هم در شهرهای مهمی چون: تهران، اصفهان و شیراز، صاحب این مناصب و حتی پزشکی و طبابت بوده باشند و در شهرها و مناطق کوچکتر، یهودیان شغل های پایین و ساده تری، چون فروشنده گی، دست فروشی، نساجی و بافندگی در سطح خرده و نیز مشاغل چون: تهیه و فروش شراب و عرق، نوازندگی و رقاصی را به اجبار اختیار کرده باشند. (آفاری ۲۰۱۵: ۱۲۸-۱۳۷). گزارش دیگری خبر از مشاغل دیگری برای یهودیان خبر می دهد که مسلمانان از دست زدن به آنها عار داشته یا حرام می شمردند؛ مشاغل چون: شراب و عرق فروشی، آوازه خوانی، رقاصی، نوازندگی و... (ویلز ۱۳۶۸: ۱۱۴). «ادوارد پولاک

ابریشم بافی، تراش روی شیشه، ظرافت های زرگری و جواهرسازی و نیز تولید الک، عرق، شراب و تولید انواع اسیدها را جزء حرفه های یهودیان به شمار می آورد و ضمن آن که آنها را خبره در علم شیمی دانسته، وجودشان را در ضرب سکه و فنون و مهارت آن در جامعه مغتنم دانسته است؛ ضمن آنکه شغل طبابت را نیز از حرفه های دیگر آنان دانسته است. (پولاک ۱۳۶۱: ۳۱-۲۶).

مهمترین اتفاق دوره مظفرالدین شاه در عوض شدن شرایط به نفع یهودیان ایران، تاسیس مدارس آلیانس یهودی در شهرهای مختلف ایران جهت تحصیل یهودیان و حتی محصلان دیگر ادیان بود. که قول تاسیس آن را ناصرالدین شاه - به نمایندگان یهود داده بود (ابرامی ۱۹۹۷: ۱۴۹-۱۴۷ و مری شل ۱۳۶۸: ۸۰ و آفاری ۲۰۱۵: ۱۴۱). تاسیس این نوع مدارس یهودی در یزد چند سالی طول کشید و یزیدیها به محض باز شدن این مدرسه در شهر دارالعباده شان چندان روی خوش نشان ندادند و اکثریت جامعه مسلمان یزد، کسب

سواد در این نوع مدارس کافرها را تحریم کردند و تامت ها خود یهودیان شاگردان این مدارس بودند. ظاهراً فشار بین المللی این بار از سوی استعمارگر جدید- آمریکا- و نماینده وی در ایران، به شکل مزورانه و عوام فریب در قالب نامه ای به حاکم وقت اصفهان و یزد- ظل السلطان- و درخواست توقف مزاحمت ها و مداخلات در آزاد ساختن اقلیت یهود صورت گرفت. (ابرامی ۱۹۹۷: ۱۵۱-۱۴۹). استفاده مردمان عادی یزد از لفظ جهود (جود) بیش از همه در تحقیر افکار و مذهب یهودیان در زبان عامیانه مردم یزد استعمال می شد و گاهی به زد خورد و درگیری با آنها می انجامید. (آفاری ۲۰۱۵: ۱۴۵). پس از امضای فرمان مشروطیت، حوادث به گونه دیگری رقم خورد و این اقلیت هم در بستر هرج و مرج ها و اختلافات و چند دستگی ها وضعف بیش از پیش حکومت مرکزی، رنگ و لعاب دیگری به خود گرفت که بر فشار ها و اوضاع نابسامان اقلیت یهود یزد بسیار افزود و از این سال به بعد یهودیان یزد، مهاجرت به دیگر مناطق بزرگ ایران به ویژه پایتخت را از سر گرفتند. (اشیدری ۱۳۵۵: ۲۵۲) و یلزو وضعیت تعامل و برخورد با یهودیان مناطق ایران و از جمله یزد را بدتوصیف کرده و می نویسد: «... درباره یهودیان فکرمی کنم در هیچ نقطه از دنیا با آنان بدین گونه که در ایران فعلی رفتار می شود، رفتار شود؛ کتکشان می زنند، تحقیر و توهینشان می کنند و حتی غلام بچه های ایرانی که خود برده هستند، علناً به یهودیان فحش و ناسزا می دهند...». (ویلز ۱۳۶۸: ۱۱۴). از این به بعد یهودیان کم کم اجازه استقرار در مناطق دیگر شهر به غیر از محله خود و خرید و اجاره مغازه در میان بازار یزد را کسب کردند. با عین حال محل استقرار اماکن مقدس و اماکن مذهبی و عامل المنفعه و حتی سکونت اکثریت آنان در همان بافت قدیم اطراف مسجد جامع یزد قرار داشت. تشکیل انجمن مخفی ایران به سال ۱۹۰۵م در پایتخت از سود اصلاح طلبان سیاسی، به انگیزه قائل شدن حق برابری و عدالت و تلاش برای نهادینه کردن این زمینه ها بین مسلمانان و اقلیت های ساکن ایران و از جمله یهودیان انجام گرفت. (ابرامی ۱۹۹۷: ۱۵۲). تاسیس مجلس ملی متشکل از ایرانیان مسلمان و غیر مسلمان، تلاش دیگری از سوی مشروطه خواهان در این زمینه بوده است. (کرمانی ۱۳۶۲: ۲۳۷). البته این حرکت ها بیشتر در میان اشخاص تحصیل کرده و بخصوص تحصیل کرده های غربی، خود جوش و فعال بود؛ ولی در میان قاطبه مردم کوچه و بازار و روحانیت سستی که اکثریت جامعه یزد و شهرهای دیگر ایران را تشکیل می داد، خریدار نداشت. (ابرامی ۱۹۹۷: ۱۵۸). برخلاف حرکت های مشروطه خواهان و به ویژه ملی گراها در اعطای حقوق برابر به اقلیت یهود، تجار شهرهای مذهبی و شهرهایی که مردم

وبازاریان آن بیشتر باروحانیت سنتی همراه بود، ازجمله اصفهان و یزد، درواکنش به حرکت های مشروطه طلبان، محرومیت و یامحدودیت اقلیت یهود از فعالیت شان در بازارادر پیش گرفتند. عین حال اقلیت یهود به حمایت از مشروطه خواهان و به رغم موانع خاص اجتماعی، فرهنگی و طبقاتی، پروژه های جدیدی مثل بانک ملی را اجرا کردند. (ابرامی ۱۹۹۷: ۱۵۹ و ۱۶۰). اما باید توجه داشت که انجام این پروژه های جدید خاص شهر تهران یا شهرهای بزرگ دیگر بود و عملاً چنین اتفاقی در یزد و شهرهای جنوب و مرکز و غرب که قدرت تا اندازه ای در دست علمای محافظه کار و ضد یهود بود؛ رخ نداد و یهودیان در همان محدودیت ها و موانع باقی بودند. برخی از یهودیان مجبور به تغییر دین و بعضی بر اثر پافشاری بردین خود حتی کشته می شدند. عده ای دیگر بر اثر فشارها، به اورشلیم مهاجرت کردند. (ابرامی ۱۹۹۷: ۱۶۰). اوضاع یزد در دوره شورش های پراکنده بر علیه یهودیان این شهر به همین منوال بوده است. (ابرامی، ۱۹۹۷: ۱۶۹) اگرچه در پایتخت پس از اعدام شیخ فضل الله نوری نسبت به یهودیان نرمش نشان داده شد، اما این اوضاع برای شهرهایی چون یزد نامحسوس بود و اوضاع یهودیان همچون قبل ادامه داشت. (ابرامی ۱۹۹۷: ۱۹۴).

۵. تاسیس مدارس آلیانس و تاثیر آن در موقعیت و جایگاه یهودیان یزد

مدت ۲۸ سال طول کشید تا حکومت محلی یزد در میان مخالفت های آشکار و نهان مردم و روحانیت سنتی، به خود جرأت داد که مدرسه آلیانس را در این شهر تأسیس کند. تلاش حکومت در استفاده از این مدرسه، برای ایجاد آشتی بین اقلیت یهود و جامعه مسلمان و مردمان یزد در قالب صورت دادن ملاقات های عمده و همایش های اجتماعی و فعالیت های دیگری از این دست تا حد دعوت از سران رسمی و دینی مسلمانان هم پیش می رفت و بعضاً نیز این مدرسه نقش حکمیت بین مرافعات و برخوردهای پیش آمده بین اقلیت یهودی و دو مسلمانان این شهر را به عهده می گرفت و تا حد امکان سعی می کرد مانع تحریکات ضد یهود گردد. (شمس اسفندآبادی ۱۳۹۶: ۹۴ و ابرامی ۱۹۹۷: ۱۹۴). از این نظر تلاش مدرسه آلیانس و نیز ارتباط داشتن با سفارت خانه های دو استعمارگر فعال این قرن (فرانسه و انگلیس) در جهت داشتن پشتیبان محکم، بیشتر تلاش های فرهنگی - اجتماعی بود تا علمی - آموزشی؛ اما این فعالیت ها سرآخرزندگی یهودیان را در اوایل قرن ۲۰ م نجات بخشید. (ابرامی ۱۹۹۷: ۹۴ و ۱۹۷). هنوز یک دهه از فعالیت این مدارس

بیشتر نگذشته بود که طبق گزارش، یهودیان ایران صاحب یازده مدرسه در مناطق یهودی نشین ایران شده بودند که در این مدارس، تعداد ۲۲۵ دانش آموز به تحصیل می پرداختند. (ابرامی ۱۹۹۷: ۱۵۸). دست اندرکاران این مدرسه کوشش داشتند تا برنامه های بلندمدتی برای آشتی مسلمانان با اقلیت یهود اجرا کنند. این مدرسه برای آن بود به مردم مسلمان و مخالف یهود یزد بفهماند که یهودیان افراد معمولی و همشهری خودتان هستند و نجس نیستند. (ابرامی ۱۹۹۷: ۲۰۱). تلاش دیگر دست اندرکاران مدرسه آلیانس دیزد، جهت بخشیدن حس برابری بین یهود و مسلمان و همگون سازی اجتماعی اقلیت یهودی با اکثریت جامعه مسلمان یزد انجام داد، ثبت نام رایگان شاگردان غیر یهودی در این مدرسه یهودی بود. آنها با تلاش فراوان ده درصد شاگردان غیر یهودی (مسیحی، مسلمان، زرتشتی و بهایی) را جذب کردند. اگرچه بیشترین هدف آنها برابری کردن شاگردان یهودی با مسلمانان یزد بود و این اولین باری بود که جوانان و نوجوانان یهودی، بدون احساس تنفر و احتراز از تماس بدنی هم شاگردی مسلمان و نجس خوانده شدن از طرف آنها، در کنار هم و در یک نیمکتی نشستند، (همان ۱۳۱۵ ق: ۹۴). و این وضعیت شاید آرمانی ترین اهداف تعاملی یهودی یزدی با همشهری مسلمانانش بعد از ورود اسلام به یزد تا آن روز بوده باشد و همین کاهش محدودیت ها، زمینه این فرصت را برایشان فراهم می کرد که نقش مهمی در حیات بازرگانی و اقتصادی هم بازی کنند. (عیسوی ۱۳۳۲: ۲۹۷). زنان یهودی قبل از قاجار تا حد زیادی هیچ گونه وجهه اجتماعی و فرهنگی در یزد نداشتند و مادران و دختران قاجار، زنان یهودی هم در انظار عمومی شهر ظاهر می شدند و در بازار به کمک شوهران خود می شتافتند و چون همانند زنان مسلمان یزد خود را در زیر چادر و چاقچور می پیچیدند، از زنان مسلمان تشخیص داده نمی شدند و این وضعیت پوشش برای زنان یهودی، این فرصت را مهیا می کرد که آزادانه به جاهایی مهمی، از جمله حرم شاهان و ثروتمندان و رجال و اموری مثل تجارت و نزول دادن وارد شوند. آنها از طریق این مبادلات و تعاملات و روابطی که با جامعه برقرار می کردند، به طور مشروح یا بعضاً غیر مشروح، گذران زندگی خود را برای مدت چند ماه و حتی یک سال در می آوردند و حتی بعضی از آنها، از همین ممر، ثروت مددائی می شدند. (همان: ۹۵). هاکس که یک دهه پس از سقوط قاجار به ایران سفر می کند، می نویسد: «زنان یهودی از طریق چادرشان شناخته می شوند که بنا به رسم این زمان باید سفید باشد». (هاکس ۱۳۶۸: ۶۵). اوضاع یهودیان به دلیل قدرت و نفوذ هم کیشان و حامیان آنها در عرصه بین

الملل، از چنان رونقی برخوردار می‌گردد که هاکس به این امرا اشاره دارد که اهانت ها و تحقیرهای یهودیان دیگر مربوط به گذشته است (هاکس ۱۳۶۸: ۳۱۰).

۶. تاریخچه مختصری از اقلیت یهود در یزد دوران پهلوی

بنابر نوشته تاریخ کمبریج «در مقابل علما که در ایران جدید، منزلت و اقتدارشان آشکارا کاهش یافته بود، اقلیت‌های مذهبی... از اهمیت بیشتر و فرصت‌های بهتر برای پیشرفت اقتصادی برخوردار شده بودند». (مخبر دزفولی ۱۳۷۱: ۴۱ و ۴۲). از وقتی قدرت به دست رضاشاه افتاد، آسایش یهودیان تأمین گردید و زندگی آنان روبه آبادی نهاد. جوانان یهودی در ردیف دیگران به انجام خدمت و وظیفه دعوت شدند، مدارس و دانشگاه به روی آنان باز شد، بازرگانی‌های کوچک و محدود یهود توسعه یافت و تدریجاً بازرگانان و ثروتمندان بزرگی در میان آنها یافت شد و تقریباً یهودیها از تمام حقوق کشوری استفاده می‌کردند، ولی عده کمی از آنها در ادارات پذیرفته می‌شدند و مخصوصاً در دستگاه سیاسی کشور یهودیان راه نیافتند. در ایام پیش از جنگ جهانی دوم، یهودیان به تدریج جای خود را در سرزمین فلسطین مستحکم می‌نمودند. روحانیان ایران (قم) تلگراف‌هایی را در این زمینه به دولت ارسال داشتند، ولی رژیم رضاشاه از انتشار این تلگراف‌ها در جراید جلوگیری نمود. (سازمان اسناد ملی ایران، شماره تنظیم ۱۰۲۰۰۶، پاکت ۸۸۵). از سال ۱۹۳۵ به بعد با تبلیغات ضد یهودیه وسیله عمل آلمانی در ایران، مخفیانه تظاهراتی بر ضد یهود برپا می‌شد و یهودیان را از برخی ادارات اخراج و دانشکده افسری بر روی جوانان دیپلمه و لیسانسیه بسته شد، ولی وقوع جنگ جهانی دوم، بدبینی‌ها علیه یهودیان را به مقدار زیادی از بین برد (رهبر ۱۳۲۵: ۳۵۰ و ۲۴-۹: ۲۰۱۱، Amanat). مغازه داری بین زرتشتی‌ها معمول نبود ولیکن یهودی‌ها مغازه‌های پارچه فروشی مخصوص پارچه‌های زنانه داشتند، چون یکی از کارهای جنبی یهودی‌ها خرید اشیاء عتیقه بود و بیشتر از خانم‌ها می‌خریدند که بدون توجه به ارزش کالا، ظروف عتیقه خود را به ثمن بخش باجیت و انواع پارچه‌های زنانه معاوضه می‌کردند، چون سمساری، دریزد، مرسوم نبود. (دانش پژوه، افشار ۱۳۴۳: ۲۷۷-۶۸ و بشارت ۱۳۸۶: ۲۰۷ تا ۲۱۰). بعد از سرنگونی مصدق، یهودیان بهترین شرایط خود را در ایران تجربه کردند. در سال ۱۹۷۰ فقط ۱۰ درصد از یهودیان فقیر محسوب می‌شدند. ۸۰ درصد طبقه متوسط و ۱۰ درصد بسیار ثروتمند بودند. در سال ۱۹۶۸ یهودیان ایرانی ثروتمندترین یهودیان در تمامی قاره آسیا و آفریقا بودند. جمعیت یهودی در این زمان تقریباً به طول کامل شهرنشین شدند. در سال ۱۹۶۸-

۷۲ درصد از یهودیان ایران در شهرها زندگی می کردند. باینکه یهودیان فقط درصد بسیار کمی از جمعیت ایران را تشکیل می دادند در سال ۹۷۹ دو عضو از ۱۸ عضو آکادمی علوم ایران، ۸۰ نفر از ۴۰۰۰ استاد دانشگاه و ۶۰۰ نفر از ۱۰۰۰۰ پزشک ایران یهودی بودند. برای اولین بار در تاریخ ایران، ۵۰ درصد از کودکان یهودی به مدرسه عبری می رفتند و زبان عبری به صورت رسمی به آنان تدریس می شد. سطح خواندن و نوشتن اقلیت یهودی از ابتدای قرن بیستم بسیار بالاتر از اکثریت مسلمان بود. در زمان اتمام جنگ جهانی دوم بیش از ۸۰ درصد یهودیان سواد خواندن و نوشتن داشتند در صورتی که اکثریت مسلمان بی سواد بودند. (دی لوب ۱۹۷۷: ۱۳۳). رفت و آمد اعضای خانواده محمدرضا شاه بایهودی ها بازتابی ناخوشایند در جامعه داشت. بیشتر ایرانیان مسلمان، نسبت به یهودی ها نظری خوش نداشتند. بازاریان که دارای اعتقادات مذهبی بودند، از این که می دیدند امور اقتصادی کشور به دست دشمنان اسلام افتاده است، واکنش نشان می دادند. مدت هاشیش های نوشابه پرسی کولاراکه متعلق به ثابت پاسال بود می شکستند و مردم رابه تحریم پرسی کولادعوت می کردند! (محمدی نیا ۱۳۸۲: ۳۲۵ - ۳۲۴۲).

۷. اوضاع یهودیان در کشور و یزد در دوره جمهوری اسلامی

بعد از پیروزی انقلاب اسلامی ایران (۲۲ بهمن ۱۳۵۷) بیشتر اموال ثابت پاسال مصادره شد. در ۲۵ تیر ۱۳۵۸ شورای انقلاب، برای حفظ صنایع کشور، اموال مصادره شده را مشمول قانون حفاظت و توسعه صنایع ایران کرد و در پی آن، کارخانه ها ملی شدند. بخشی از اموال حبیب الله ثابت بعدها به بنیاد مستضعفان سپرده شد (الموتی ۱۳۷۳-۱۳۶۹: ج ۱۶، ۱۳۴ و نجفی ۱۳۸۱: ۲۷۶-۲۷۵). بزرگ ترین روابط مسالمت آمیز ادیان در یزد اتفاق افتاده است و آن این که در یک اتاقک کوچک که ظاهراً مکان مقدس باستانی - تاریخی می باشد، پیروان هر چهار دین فعال در یزد (اسلام، زرتشت و یهود و مسیحی) آن بقعه را اجرنهاد و وابسته به نوع نیات درونی خود، در آن نذرو نیاز و شمع روشن کرده و دعا خوانده و حاجت می طلبند. این اتاقک کوچک مقدس، در یکی از کوچه های خیابان انقلاب فعلی در وسط شهر یزد واقع است. (پاپلی یزدی ۱۳۸۸، ج ۳: ۱۲۷). در سال ۱۳۶۱ ه. ش ماده الحاقی ۸۱ قانون مدنی آزمایشی به اجرا درآمد که بر طبق آن کافر از مسلمان ارث نمی برد و اگر در میان وارثان متوفای کافر مسلمان ای وجود داشته باشد وارث آن کافر ارث نمی برند. این ماده در ۱۳۷۰ ه. ش تصویب قطعی شد ولی در شهریور ۱۳۷۲ ه. ش به حکم مجمع تشخیص

مصلحت نظام در تعلیق درآمد و دادگاه‌ها موظف شدند قواعد و عادات مسلم اقلیت‌های دینی رسمی را رعایت کنند از این رو تقسیم اموال متوفای غیرمسلمان براساس قواعد مسلم درهنگام مرگ صورت می‌گیرنده به موجب ماده ۸۰ و ۸۱ مقرر در قانون مدنی (مجیدی ۱۳۸۹: ۸۸۸ - ۸۹۳). موضوع دیگر افزوده شدن ماده ۱۳۱۳ مکرر قانون مدنی است که به آن موجب وجود عدالت و ایمان برای اثبات و پذیرش شهادت گواهان لازم شمرده می‌شود. (کاظمینی ۱۳۸۲: ج ۶، ۲۷۲). مواد ۳۷ و ۳۸ قانون فعالیت احزاب و انجمن‌های مصوب ۱۳۶۱ ه.ش. پاره‌ای فعالیت‌های دینی مانند برگزاری مراسم مذهبی تعمیر معابد و نیز فعالیت‌های اجتماعی و فرهنگی را برای اقلیت‌ها جایز شمرده و یارانه نقدی برای انجمن‌های اقلیت‌های دینی را نیز پیش‌بینی شده است (روزنامه رسمی جمهوری اسلامی ایران شماره ۱۶۵۵ دی ۱۳۸۷). شغل اکثر مردان یهودی تجارت و هم چنین پیشه زنان یهودی دستفروشی بود. چنان‌که اولین بانک استان یزد و جنوب شرق کشور در زمان قاجار به دست یک تاجر یهودی ساخته شده و هم اکنون نیز در محله لب خندق (میدان خان) مشغول فعالیت است. گروه‌های قومی که بایهودیان مرتبط هستند عبارتند از: یهودیان کوهستان، مزراحی، تات‌های قفقاز، ایرانیان فارسی‌زبان، یهودی، یهودیان بخارایی، کردان یهودی، یهودیان در زندگی فرهنگی ایران حضور فعال داشته‌اند و برای خود هویت ایرانی قائل هستند. (نوروزی، محرم، سلیمی، زهره، زنده دل، حسن ۱۳۷۷: ۱۴۵). روایت است که کلیمیان اول در محله یعقوبی و مریم آباد یزد سکونت داشته‌اند و بعدها با توجه به اینکه اکثراً به شغل آزاد از قبیل بزازی و خرّازی و فروشندگی اشتغال داشته‌اند، سعی نمودند به محله‌هایی عزیمت نمایند که نزدیک بازار باشد، به همین خاطر در محله مسجد جامع سکونت گزیدند و محله کلیمیان که از یک طرف به خیابان امام و از طرفی به خیابان مسجد جامع و از طرفی به بازار خان وصل می‌باشد، به نام محله کلیمیان معروف است. در حال حاضر کلیه کلیمیان یزد که تعداد آنها به ۸۳ نفر می‌رسد فقط در یزد محله کلیمیان سکونت دارند. در حال حاضر تعداد ۱۲ کنیسه در شهر یزد وجود دارد که چهارتای آن خراب شده و دو تا هم بسته است و بقیه به طور تقریبی و نوبتی در آن مراسم برگزار می‌گردد که اسامی و آدرس آن‌ها به شرح زیر می‌باشد:

۱. کنیسا یوخوت: واقع در خیابان مسجد جامع. (یوخوت نام مادر حضرت موسی بوده است).

۲. کنیسا کمال: در کوچه مشروطه در محدوده خیابان مسجد جامع واقع است.

۳. کنیسا نظام: واقع در کوچه نقیب اشرف.
۴. کنیسا ملایوسف: واقع در کوچه مشروطه.
۵. کنیسا هاداشی: واقع در محله کلیمیان نزدیک چهارسوق.
۶. کنیسا ملا آقابابا (ملاصدرا): واقع در محله کلیمیان نزدیک چهارسوق.
۷. کنیسا ملا اسحق: واقع در محله کلیمیان نزدیک چهارسوق.
۸. کنیسا حاجی اسحق: واقع در محله کلیمیان نزدیک چهارسوق.
۹. کنیسا الیاهر: واقع در کوچه بقعه محله کلیمیان.
۱۰. کنیسا حاجام: واقع در کوچه کاغذگری که به آن کنیسا کوشه توکل گفته می شود.
۱۱. کنیسا الیاس نبی: واقع در محدوده خیابان انقلاب.
۱۲. کنیسا ملا شموئیل: واقع در محل کلیمیان کوچه راست (برگرفته از نوشته های خداداد گوهریان و مخبری ۱۳۸۴: ۴۱).

۸. کنیسه کمال

کنیسه به معابد یهودیان گفته می شود، کنیسه کمال یزد در تاریخ ۷ مهر ۱۳۸۱ با شماره ثبتی ۶۳۳۳ به عنوان یکی از آثار ملی ایران به ثبت رسیده است که باسبک معماری ویژه خود متعلق به دوره صفویه می باشد و کتیبه هایی به خط و زبان عبری نیز از جمله آثار برجای مانده این بنای تاریخی هستند. کنیسه کمال قدیمی ترین کنیسه شهر یزد می باشد. ساختمان کنیسه کمال دارای ۳ بخش تابستانخانه، زمستانخانه و اطاق هایی مخصوص حفظ و نگهداری تورات می باشد. این کنیسه، رواق هایی با ازاره های آجر چینی شده نیز دارد که تزئینات لاجوردی آنها به زیبایی معماری فضا افزوده است. همچنین در وسط آن، سکویی هشت ضلعی از جنس آجر قرار گرفته که جایگاه ایستادن و عبادت خاخام (روحانی یهودی) می باشد. در کنیسه کمال، ۹ عدد کتاب تورات از جنس پوست گوسفند با خط عبری نگهداری می شود که احتمالاً قدمت آنها نیز به دوران صفویه برمی گردد و ارزش تاریخی بالایی دارند. در حین انقلاب بسیاری از یهودیان ایرانی نقش مؤثری در سرنگونی حکومت شاه داشتند. این یهودیان «بر خلاف نظر بزرگان قوم خود، به انقلاب ملحق شدند (Amanat: Feb 14, 2012)» (۲۳۲) در تظاهرات میلیونی روز عاشورا علیه شاه، ۷۰۰۰ یهودی نیز شرکت کردند. بعضی نوشتارهای

دیگر تخمین یهودیان شرکت‌کننده در این تظاهرات را ۱۲۰۰۰ نفر اعلام می‌کند. تقریباً تمامی رهبران جامعه یهودی نظیر حاخام یدیدیا شوفط، حاخام آریل داوودی، حاخام داوید شوفط، حاخام یوسف همدانی کهن، حاخام اسحق بعلنث و حاخام یادگاران در این تظاهرات شرکت داشتند. این همراهی یهودیان با انقلاب، پلی میان ملت انقلابی و جامعه یهودیان برقرار کرد. سازمان «جامعه روشنفکران یهودی» که از ۱۷ شهریور سال ۱۳۵۷ در تهران پایه‌گذاری شد نقش مهمی در همکاری با انقلابیون داشت. یوسف همدانی کهن و یدیدیا شوفط نقش مؤثری در مدیریت این همکاری‌ها داشتند. در آذرماه سال ۵۷ گروهی از یهودیان با آیت الله طالقانی دیدار کردند و حمایت خود را از انقلاب اعلام کردند. بیمارستان یهودی سپیر که توسط دکتر روح‌الله سپیر پزشک یهودی پایه‌گذاری شده بود نیز در انقلاب ایران نقش مهمی داشت. با اینکه بیمارستان‌های دولتی به ساواک کمک می‌کردند انقلابیون را دستگیر کند، هیچ‌یک از مجروحین بستری شده در بیمارستان سپیر به دست ساواک نیفتادند. بیشتر تظاهرکنندگان مجروح شده در تظاهرات ۱۷ شهریور سال ۱۳۵۷ در بیمارستان سپیر درمان شدند. در اواخر سال ۱۹۷۸ نماینده یهودیان برای دیدار با آیت‌الله خمینی به پاریس رفت. هدف از این دیدار اعلام حمایت یهودیان ایران از انقلاب بود. آیت‌الله خمینی بعدها نامه تقدیری به بیمارستان سپیر فرستاد و از پرستاری و مداوای انقلابیون توسط مسئولین این بیمارستان تشکر کرد. ولیکن بعد از انقلاب اسلامی مهاجرت یهودیان از ایران شدت یافت و جمعیت یهودیان از ۱۰۰۰۰۰ به ۴۰۰۰۰ نفر کاهش یافت. در اوائل انقلاب یکی از تجار یهودی به نام حبیب القانیان که رهبر جامعه یهودیان بود دستگیر شده و به جرم فساد، ارتباط با اسرائیل و صهیونیسم، دوستی با دشمنان خدا و امپریالیسم اقتصادی در ۹ می سال ۱۹۷۹ اعدام شد. اعدام القانیان واکنش دولت اسرائیل، کاخ سفید و تمامی سازمان‌های یهودی آمریکایی و بین‌المللی نظیر کنگره جهانی صهیونیسم و اتحادیه ضد افترا را برانگیخت. سه روز بعد از اعدام القانیان گروهی از یهودیان به رهبری حاخام یدیدیا شوفط به قم رفتند و با امام خمینی (ره) دیدار کردند. در این دیدار امام اعلام کرد که بین یهودیان و صهیونیستها تفاوت قائل است. (Sternfeld, 857-869; 2014). یک هفته بعد از اعدام القانیان سرج کلارسفلد وکیل یهودی فرانسوی که به شکارچی نازیها معروف بود به ایران سفر کرد تا در مورد این اتفاق تحقیق کند. او در ایران با ابراهیم یزدی دیدار کرد و یزدی به او قول داد که هیچ یهودی در ایران به دلیل صهیونیست بودن یا ارتباط با اسرائیل

تاریخچه اقلیت دینی کلیمی در دارالعباده یزد ... (سیدمنصورامامی میدی) ۳۷۷

محاکمه نخواهد شد. کلارسفلد در بازگشت از سفر خود به ایران فیلمی تهیه کرد که در آن ادعا کرد دولت ایران القانیان را به دلیل یهودی بودن اعدام کرده است.

(www.jta.org/1979/06/01/archive/klarsfeld-produces-evidence-elkanian-was-executed-for-ties-with-israel).

در دسامبر سال ۱۹۸۰ سیمون فرزانی روزنامه‌نگار یهودی ایرانی که در روزنامه فرانسوی زبان ژورنال دو تهران کار می‌کرد دستگیر و اعدام شد.

(www.jta.org/1980/12/22/archive/jewish-journalist-executed-in-iran).

پس از انقلاب فروش نفت به شدت دچار مشکل گردید. شرکت‌های نفتی اروپایی دفاتر خود را در تهران تعطیل کردند. در این هنگام تاجران اسرائیلی-سویسی به نام مارک ریچ نمایندگان شرکت خود گلنگور را به تهران فرستاد. مارک ریچ بین سال‌های ۱۹۷۹ تا ۱۹۹۵ تنها کسی بود که نفت ایران را صادر می‌نمود و در زمان جنگ ایران و عراق اسلحه‌های مورد نیاز برای دولت ایران را تأمین می‌نمود. به دلیل همین فعالیت‌ها دولت آمریکا اورابه نقض تحریم‌های ایران مجرم شناخت و مارک ریچ سال‌ها در لیست ده نفر مورد تعقیب اف بی آی بود تا اینکه بیل کلینتون در روز آخر کاری خود وی را مورد عفو قرار داد. مارک ریچ در کتاب خاطرات خود به نام پادشاه نفت ادعا کرده است که او نفت ایران را از طریق یک خط لوله مخفی به اسرائیل صادر می‌کرده است و دولت‌های ایران و اسرائیل از این مساله آگاه بوده‌اند. (www.haaretz.com/business/premium-1.532365). در زمان جنگ ایران و عراق تمامی اقلیت‌های دینی رسمی به غیر از یهودیان در میدان جنگ حضور داشتند. یهودیان در تأمین منابع مالی و تهیه تراکتور و دستگاه‌های سنگین نقش داشتند. قوانین اعزام به جنگ برای مردان در ایران به یهودیان اعمال نشد.

۹. وضعیت یهودیان ایران دوره ریاست جمهوری آقای محمود احمدی نژاد

دوره محمود احمدی نژاد تنش‌ها افزایش یافت، مخصوصاً وقتی که هولوکاست را یک «افسانه» می‌خواند و حتی یک کنفرانس بین المللی را در سال ۲۰۰۶ برگزار کرد تا در مورد این بحث شود که آیا نسل‌کشی جنگ جهانی دوم ضد یهودیان اتفاق افتاده است یا خیر. معاون رئیس جمهور یعنی محمدرضا رحیمی نیز زمانی یهودیان را همه قاچاقچی مواد مخدر می‌دانست. یهودیان و دیگران در سرتاسر جهان اظهارات او را محکوم کردند. هارون یشایایی که در آن زمان رئیس انجمن یهودیان تهران بود نیز اینگونه اظهارات وی محکوم کرد. موریس معتمد که در آن زمان نماینده اقلیت کلیمی در مجلس شورای اسلامی

بود، گفت: «انکار این مصیبت تاریخی بزرگ که بر اقلیت یهود رفته است، نوعی اهانت به تمامی یهودیان سرتاسر جهان است». ملاحظه می شود که اقلیت یهودی در مقابل هر گونه تبعیض و ظلمی که به آنان می رود، با صدای بلند فریاد می زنند اما هیچگاه مشروعیت نظام و شریعت خاخام های ایرانی از طریق روابطی که با جامعه یهودیان خارج از کشور دارند، می توانند تصویر خوبی از نظام ایران ارائه دهند. به عنوان مثال، احمدی نژاد رئیس جمهور پیشین ایران در حاشیه نشست مجمع عمومی سازمان ملل متحد با ۱۲ تن از خاخام های گروه «ناتورای کارتا» - که گروه ضد صهیونیسم است - دیدار کرد. در این دیدار، خاخامها از رئیس جمهور ایران تمجید کردند. یسرائیل دیوید ویس سخنگوی خاخامها گفت: «رئیس جمهور احمدی نژاد با ملت یهود دشمنی ندارد و چندین هزار کلیمی در ایران بدون هیچ مشکلی زندگی می کنند. روزنامه «یدیعت احرونوت» نیز خبر داده است که خانم اورلی ازولای کتزر روزنامه نگار این روزنامه، برای تهیه گزارشی درباره رخدادهای ایران به آنجا سفر نموده و چندین روز را در آنجا سپری کرده است. او در پایان آورده است که ملت ایران یهودیان را دوست دارند و دوکشور روابط دیرینه ای بایکدیگر دارند. از اینجا فهمیده می شود که خاخامهای ایران در تلطیف فضای روابط نقش به سزایی دارند و قانون اسلامی را زیر سؤال نمی برند.

۱۰. وضعیت یهودیان ایران دوره ریاست جمهوری آقای حسن روحانی

گروه بین الملل، آسوشیتدپرس در گزارشی به وضعیت یهودیان در ایران پرداخته است و مدعی شده که از زمان روی کار آمدن دولت روحانی، وضعیت یهودیان در ایران روز به روز بهتر شده است. به گزارش بولتن نیوز به نقل از آسوشیتدپرس، بیش از هزاران نفر در سراسر ایران برای بازدید از معبدی در شهر باستانی یزد ایران به این شهر می آیند، سفری زیارتی مانند سفرهای دیگر زیارتی درون ایران، اما تفاوتها زمانی شروع می شد که کلاه مخصوص یهودیان بر سرفرازان دیده میشد. همایون سامیا، رهبران جمن یهودیان تهران می گوید: «ایران، از سه هزار سال پیش خانه یهودیان بوده است، و اکنون نیز در خاور میانه بزرگترین جمعیت یهودیان خارج از اسرائیل را دارد و در عین حال یکی از دشمنان سرسخت این کشور است. اما در حالی که در دولت های قبلی، یهودیان شاهد انتقاد و نکوهش دین خود بودند، در دولت حسن روحانی مقبولیت بیشتری یافته اند. دولت به شکایات و درخواست های ماگوش فرا می دهد. اینکه نظرها پرسیده می شود یک گام روبه جلو است. در دوران ریاست جمهوری

احمدی نژاد، هیچ کس به ما گوش نمی داد. درخواست های ماهمیشه بادر بسته روبه رومی شد. مردی که سفر تورات را نگه داشته است. امنیت کلیساهای مادر ایران بیش از امنیت کنیسه هادر آمریکا است. خبرنگار افزود یک رستوران یهودی در خیابان فلسطین تهران وجود دارد. یهودیان معمولاً همان غذاهای مسلمانان را می خورند و در این رستوران از آنها خواسته می شود تا قوانین اسلامی را رعایت کنند. ما ملزم هستیم حجاب داشته باشیم اما با این مسئله کنار آمده ایم و از قانون پیروی می کنیم. مارستوران برای یهودیان مجزاد داریم. فرزندان ما می توانند تورات را به زبان عبری بخوانند اما به سبب کم بودن امکانات نمی توانند به این زبان صحبت کنند و احساس نمی کنیم (صحبت کردن به زبان عبری) لازم باشد. یهودیان ایران یک نماینده در پارلمان دارند. آنها از چند باشگاه، تجمعات دانشجویی، یک کتابخانه و یک مجله برخوردارند. یهودیان ایران همچنین مدرسه هایی دارند که فرزندان شان در آنجا خواندن زبان عبری را می آموزند. آنها در مناطق ویژه ای حضور ندارند و خانه هایشان در میان خانه های مسلمانان است. یک بیمارستان خیریه دارند که مسلمانان و یهودیان به آنجا مراجعه می کنند. در زمینه اجتماعی، یهودیان ایرانی ابراز داشته اند که اوضاع آنان بعد از روی کار آمدن دولت حسن روحانی شاهد بهبودی بوده است. پیش از این، دیه یک مسلمان با دیگر اقلیت های دینی تفاوت زیادی داشت اما اکنون این تفاوت دیه میان مسلمانان و یهودیان برداشته شده است و به یهودی نیز یک دیه کامل تعلق می گیر. علاوه بر آن، یهودیان ایران برخی امتیازات اجتماعی دیگری نیز کسب کرده اند که از جمله آنها می توان به تعطیلی مدارس یهودی در روز شنبه به جای روز جمعه که تعطیلی مسلمانان است، اشاره کرد.

سیامک مره صدق^۳ رئیس بیمارستان سپهرورئیس انجمن کلیمیان تهران گفت:

حضور اسرائیل در فلسطین و اینکه اسرائیل حقوق فلسطینیان را به رسمیت نمی شناسد باعث بحرانی شدن اوضاع منطقه و گسترش تروریسم شده است. چنانچه میان اسرائیل و ایران جنگی روی دهد یهودیان ایران از وطن خود یعنی ایران دفاع خواهند کرد. یهودیان ایرانی با گوناگونی فرهنگی و دینی در جمهوری اسلامی زندگی می کنند. آنها در وهله نخست به عنوان افراد ایرانی در جمهوری اسلامی ادغام شدند. وظیفه انجمن ما دخالت در امور سیاسی نیست. در حال حاضر جمعیت ما در حدود پانزده هزار نفر است. جمعیت کل یهودیان دنیا حدود سی میلیون نفر است احتمالاً. بیشتر مهاجرت سمت آمریکا است. در تهران ۲۶ کنیسه داریم که ۱۳ تا از آنها فعال است و به دو دلیل بقیه اش تعطیل شده است. روز شنبه برایمان مقدس است؛ شنبه نباید کار کنیم و

شنبه‌هایمان تعطیل است. دوره آقای حسن روحانی بعد از سی و پنج شش سال موفق شدیم که شنبه‌ها مدارسمان را تعطیل کنیم و در عوض مدارسمان پنجشنبه‌ها که مدارس عادی تعطیل است، باز هستند. بیشتر یهودی‌های ایران بنابه دلایلی شغل آزاد دارند. مادو مدرسه دخترانه داریم در مقطع دبستان و راهنمایی و یکی در مقطع دبستان، راهنمایی و دبیرستان است. سه مدرسه پسرانه داریم یکی در مقطع دبستان و راهنمایی، یکی در مقطع دبستان و یکی هم در مقطع راهنمایی و دبیرستان. دو تا از این مدارس دولتی هستند. مدارس دخترانه هم دولتی هستند یکی از مدارس پسرانه‌مان غیرانتفاعی است. (خبرگزاری صداوسیما، ۲۱ بهمن ۱۳۹۶).

در مدارس و خانه‌هایمان هم فارسی صحبت می‌کنیم ولی نمازمان به زبان عبری است. دقیقاً مثل مسلمان‌های ایرانی. یک فصلنامه داریم که در آن مقالات در حوزه‌های مختلف را از هر سه چهار ماه چاپ می‌کنیم؛ اجتماعی، پزشکی، روانشناسی و تاریخی است. بیشتر مقالات مرتبط می‌شود به نحوی به یهودیت. سایت هم هست. کانال خودمان هم هست که برای اطلاع رسانی جامعه خودمان است. نه. خیلی راحت هستیم و هیچ محدودیتی در انجام فرائضمان نداریم. ما درکنیسه‌هایمان نه تنها نماز می‌خوانیم بلکه خیلی از کلاس‌های تدریس سطح بالای علوم دینیمان هم درکنیسه‌هایمان برگزار می‌شود و هیچ مشکلی نداریم. دوستان کلیمی سربازی هم می‌روند و در دانشگاه محدودیت نداریم (خبرنگاری ایسنا، ۹۶/۱۰/۳). خیلی از یهودیان بعد از انقلاب اسلامی ۱۹۷۹ از این کشور بیرون رفتند. یهودیان مرتبط با اسرائیل نیز مورد سوءظن بودند. امروز، تخمین زده می‌شود که حدود ۲۰،۰۰۰ یهودی هنوز در این کشور مانده باشند. روحانی همچنین بودجه ای معادل ۴۰۰،۰۰۰ دلار را به یک بیمارستان خیریه یهودیان در تهران اختصاص داد و از آنها نماینده مجلس یهودی ایران دعوت کرد تا وی را در طی حضور در مجمع عمومی سازمان ملل در نیویورک همراهی کند. (از هیئت ۱۰ نفره روحانی برای سفر به نیویورک تا فامیل بازی احمدی‌نژاد! بایگانی شده در ۲۶ سپتامبر ۲۰۱۳ توسط Wayback Machine خبرگزاری انتخاب).

مره صدق، در واکنش به نبرد ۲۰۱۴ اسرائیل و غزه، گفت:

جنايات رژيم صهيونيستي در قبال مردم فلسطين، يادآور رفتار صدام حسين با مناطق شيعه‌نشين عراق و رفتارهاي آلمان نازی در دوران جنگ جهانی اول و دوم عليه بشریت است و هیچ توجیه منطقی، عقلی و سیاسی برای آن قابل بیان نیست. (چرا رهبران یهودی در ایران، اسرائیل را با آلمان نازی مقایسه می‌کنند؟ صدای آمریکا).

اظهارات مره صدق درباره نبرد ۲۰۱۴ اسرائیل و غزه واکنش سام کرمانیان، رئیس پیشین فدراسیون یهودیان ایرانی آمریکایی، در گفت و گو با جوئیش ژورنال علت صحبت مره صدق را به این که وی «بیش از این که نماینده جامعه یهودیان در مجلس ایران باشد، نماینده دست چین شده وزارت اطلاعات است، که مطابق باخواسته ها و دستورالعمل های تبلیغاتی جمهوری اسلامی ایران عمل کرده» تعبیر کرد. (چرا نماینده یهودیان در مجلس ایران، اسرائیل را با آلمان نازی مقایسه می کنند؟». رادیو فردا. دریافت شده در ۲۰۱۸-۱۱-۰۴). مهوش کوشان یکی از زنان یهودی که از شیراز به یزد آمده است می گوید:

ما در دهه ۸۰ نگران بودیم. فشار را احساس می کردیم. اما اکنون دیگر نگران نیستیم. ما احساس امنیت داریم و از آزادی لذت می بریم. در گذشته اسراییل و دیگر کشورها با پیشنهادات فریبنده ای مانند تامین مسکن بعضی یهودیان را تطمیع کردند. اما اکنون دیگر این طور نیست و یهودیان ایرانی زندگی و شرایط کاری بهتری در ایران دارند. بنابراین دیگر کسی نمی خواهد این جا را ترک کند.

ما اینجا گرد هم آمده ایم تا یهودی بودن مان را جشن بگیریم. ما از اینکه آزادانه می توانیم اعمال دینی مان را انجام دهیم خرسند هستیم. زندگی نامه خاخام ملا اقا بابای تهرانی رو که فخر الاسلام شد مطالعه کنید مسلمان شد از تورات چهارده معصوم را پیدا کرد مسلمان شد آخوند شد کتاب نوشت برردیه یهود ۲۰۰ سال قبل وهفتاد نفر را مسلمان کرد. اکنون حدود ۲۵ هزار یهودی ایرانی آزادانه در سراسر کشور فعالیت می کنند و هیچ منع قانونی و مشکلی ندارند». (Sanasarian, ۲۰۰۰: ۱۴۳ و سلیمانی، ۱۳۷۹: ۲۴۵ و Princeton University: Lewis, Press (1984)).

کلیمیان ایران به غیر از کنیسه ها و عبادتگاه های خود در ایران دارای مدارس خصوصی، انجمن های فرهنگی، خانه جوانان، انجمن زنان و دانشگاهیان، کتابخانه و فروشگاه های مخصوص فروش گوشت، خانه سالمندان و بیمارستان می باشند. جامعه کلیمیان در ایران دارای انتشارات مخصوص به خویش، مجلات و روزنامه هانیز می باشند که از مهمترین آنان مجلات «تاموز» و «افق بینا» می باشد. (سایت رسمی انجمن کلیمیان تهران).

۱۱. ازدواج در دین یهود

ازدواج در دین یهود (به عبری: חתונה) به معنای کامل شدن و اوج رشد انسانی است. برپایه تعلیم یهودیت، یک زن بدون همسر و یک مرد بدون زن انسان هایی کامل نیستند و با ازدواج

و پیوند زناشویی از شکل ناقص به وجودی کامل تبدیل می‌شوند. ازدواج در میان یهودیان دارای مراسم و آداب خاصی است. ازدواج یهودیان با غیر یهودیان همیشه به عنوان تهدیدی برای آینده قوم یهود تلقی شده است. بنا بر قوانین یهودیت، دین از طریق مادر به فرزند منتقل می‌شود، بنابراین اگر یک مرد یهودی با زنی غیر یهودی ازدواج کند، فرزندان آنها یهودی به شمار نمی‌روند. جاری شدن عقد توسط خاخام‌های ارتدوکس صورت می‌گیرد.

کتوبا: در آیین یهودیه صیغه‌نامه یهودیان که به صورت مکتوب است و پیش از ازدواج زوجین مکتوب می‌شود و پیرامون تعهدات و مسئولیت‌های داماد نسبت به همسر آینده خویش و اختیاراتی برای همسر در زمان مسافرت یا طلاق یا شرکت شوهر در جنگ یا ازدواج مجدد شوهر، چهارچوب‌ها و حدودی را تعیین می‌کند. امروزه استفاده از کتوبا منسوخ شده است و دادگاه‌های یهودی در اینگونه مناسبت‌ها تعیین تکلیف می‌کنند.

خوپا: از نمادهای اصلی ازدواج یهودیان است. خوپا چادری است با چهار ستون چوبی و سقفی پارچه‌ای که معمولاً آن را به رنگ سفید می‌پوشانند. خوپا نماد و مظهر اولین خانه‌ای است که زوج جوان در کنار هم به آن پای می‌نهند. بنا بر قوانین آئین یهود، هفت نوع تبرک و دعا برای عروس و داماد در زیر خوپا خوانده می‌شود.

بدکن: رسمی است که به طور سنتی در جشن ازدواج یهودیان انجام می‌شود؛ براساس این رسم در زیر خوپا، داماد توری بر چهره عروس می‌گذارد.

طلاق: در آئین یهود برای طلاق، زن باید از شوهر خود طلاق را تقاضا کند و توافق او را بدست آورد.

(Living chuppah can serve as family heirloom, The Jewish Journal irandeserts.com)

تابلوی عروسی یهودی اثر جوزف اسرائیل.خوپا، پارچه‌ای سفید و در فرهنگ یهودی، نماد روشنایی است که بر روی سر عروس و داماد قرار می‌گیرد و نماد روشن‌بختی برای زوج مُزدوج است.

۱۲. تاکید امام بر احترام به اقلیت‌های مذهبی از بدو پیروزی انقلاب

در ملاقات رداک مانوکیان اسقف اعظم ارامنه ایران به همراه جمعی از هموطنان ارمنی در روز هفتم اسفندماه ۵۷ با امام خمینی: «مسائل اساسی انقلاب را در این دیدار هابه قشرهای مختلف ملت گوشزد فرمودند و با تأکید بر اینکه مابرای اقلیتهای مذهبی احترام قائل هستیم و اینها اهل ملت ما هستند و اهل مملکت ما هستند برای آنها درسایه اسلام، زندگانی مرفه و آزاد همراه با سربلندی آرزو می‌کند». (امام خمینی ۱۳۷۸، ج ۶: ۱۲۶ - ۱۲۵). وقایعی که در سالهای بعد، برای انقلاب اسلامی پدید آمد و از آن جمله تجاوز نیروهای حزب بعث عراق به خاک کشور، صحنه‌های آزمایشی بود که نشان داد انقلاب اسلامی و مواضع رهبر در برقرار کردن رابطه دوستی و تفاهم میان حکومت اسلامی ایران و اقلیت‌های دینی تاجچه حد موفقیّت آمیز بوده است. (روزنامه کیهان، ۱۳۵۷/۱۲/۱۰: ۳۲۰ و جعفری ۱۳۷۷، ج: ۵۸۰ - ۵۹۱). آرامگاه چندتن از بزرگان برجسته یهودی هاراو اورشرگاء در یزد قرار دارند.

۱۳. مدارس یهودیان یزد در دوره پهلوی و جمهوری اسلامی

افتتاح مدرسه آلیانس دخترانه برای یهودیان یزد-نهم آذرماه ۱۳۰۹ شمسی-سی ام نوامبر ۱۹۳۰ صورت گرفت. بیش از صد سال قبل، مدارس آلیانس (اتحاد) به سبک جدیدوبا استفاده از شیوه آموزش به سبک مدارس فرانسه فعالیت خود را درمیان کلیمیان ایران آغاز کردند و در شهرهای یهودی نشین اقدام به تاسیس مدرسه نمودند. آغاز کار مدارس آلیانس (اتحاد) در ایران علاوه بر آشنائی با تعلیم و تربیت به سبک جدید در میان یهودیان ایران خصوصیت دیگری هم داشت که موجب دگرگونی نظام ساختاری جامعه کلیمیان ایران شد و این مهم ناشی از آن بود که مدارس آلیانس دانش آموزان غیرمسلمان را از همان ابتدای کار نام نویسی می کردند و برای اولین بار دانش آموزان یهودی روی نیمکت های مدارس، هموطنان مسلمان را در کنار خود می دیدند. یهودیان دارای مدارس خاص خود بوده و هستند که عبارتند از:

دبستان پسرانه اتحاد: در سال ۱۳۰۷ «دبستان پسرانه اتحاد» از سوی یهودیان یزد تاسیس شد.

دبستان دخترانه اتحاد: در سال ۱۳۰۸ ه.ش تاسیس شد. هزینه هر دو را الیاس اسرائیلی می پرداخت. دبستان زردشتیان و یهودیان هر کدام آموزشگاه های مستقلی داشتند. (جمعی از نویسندگان کتابچه رضاشاه، وامامی میبدی ۱۳۹۱: ۷۴-۷۰). مدرسه پسرانه یهودیان یزد نیز در تاریخ نهم آذر (سی ام نوامبر ۱۹۳۰ م- ۱۳۰۹) افتتاح شد. زبان خارجی این مدارس، فرانسوی بود. این مدارس نقش چشمگیری در بهبود اوضاع اجتماعی و فرهنگی یهودیان در طی چند دهه داشت. در سال ۱۳۰۸ «دبستان دخترانه اتحاد» نیز تاسیس شد و شروع به کار نمود. هزینه این دو دبستان را «موسسه جهانی آلیانس یهود» برعهده داشت. و در حال کلیمیان در یزد دارای یک مدرسه به نام اتحاد هستند که در خیابان فرمانداری واقع است و در حال حاضر به نام دبستان قدس توسط آموزش و پرورش اداره و دانش آموزان کلیمی در آن به تحصیل مشغولند. اکثر اکلیمیان یزد با سواد هستند و در حال حاضر ۲ نفر در دانشگاه رشته پزشکی مشغول تحصیل و تعدادی نیز در آموزشگاه های عالی و تعدادی در مقاطع ابتدایی تا دبیرستان تحصیل می کنند. کلیمیان یزد بیشتر شغل آزاد دارند و دو نفر بازنشسته آموزش و پرورش می باشند. (برگرفته از نوشته های خدادا گوهریان و شمس اسفندآبادی ۱۳۹۶: ۴۶).

جدول ۱. آمار دانش آموزان اقلیت دینی کلیمی در استان یزد در سال تحصیلی ۱۴۰۱-۱۴۰۲

شهرستان	ابتدایی		راهنمایی		متوسطه		جمع
	پسر	دختر	پسر	دختر	پسر	دختر	
یزد	۳	۶	۱	۱	۲	۳	۱۶

(اداره کل آموزش و پرورش استان یزد)

۱۴. گورستان یهودیان

قبرستان چندلایه یهودیان در زمهره ی یکی از قدیمی ترین قبرستان های یهودیان در دنیا است. در گذشته وقتی یک قبرستان پرمی شد، یک لایه خاک روی قبرهای قدیمی می ریختند تا فضای جدیدی برای دفن به وجود آید. کلیمیان یزد دارای یک گورستان عمومی واقع در خیابان مهدی می باشند که در آنجا مقبره پیشوای کلیمیان ایران به نام ملاءادرش گاه قرار دارد و روزوفات وی مورد احترام کلیمیان ایران و حتی خارج از کشور می باشد. (برگرفته از نوشته های خداداد گوهریان). این مزار در قسمت جنوبی مزارجوی هرهربامساحت تقریبی ۲۲ هزار متر مربع قرار دارد که با حصارکشی آجری و نصب یک در فلزی از دیگر بخش های قبرستان قدیمی جوی هرهربا متمایز گردیده است. به گفته خداداد گوهریان مسئول انجمن کلیمیان یزد در حال حاضر تعداد ۷۰ نفر یهودی در یزد مقیم می باشند که این تعداد نسبت به دهه های گذشته کاهش یافته است. وی اشاره نمود که قبرستان اولیه یهودیان مقیم یزد در محله مریم آباد بوده است (حدوداً از بدو ورودشان به یزد تا دوران صفویه) که بعدها نیز با توجه به اقامتشان در محله دروازه شاهی (مسجد جامع کنونی) مزار آنها نیز به جوی هرهربا انتقال داده شد. (گفتنی است در گذشته با وجود ۱۲ کنیسه در محله دروازه شاهی می توان به تعداد زیاد یهودیان در یزد پی برد). قبرهایی که در این مزار دیده می شود با توجه به قدمتشان، فاقد سنگ قبر می باشند. (که امروزه قبرها بصورت آجری درست شده است) البته آنچه که در این مزار دارای اهمیت می باشد آرامگاه مقامات دینی خود بنام هاراب (بالاترین مقام دینی یهودی) و خاخام (مرتبه سوم از مقام دینی یهودیان) می باشد که در روزهای خاص از سال، کلیمیان سراسر ایران به زیارت آن می روند. که با توجه به اهمیت مذهبی آن، امروزه انجمن کلیمیان یزد محوطه را بازسازی نموده اند. از جمله اشخاصی که در این آرامگاه دفن می باشند می توان به «هاراو اورشکاء بن هاراو شموئل»^۴ و «خاخام موشه معروف به ملا آقا بابا» (سازنده کنیسه ملا آقا بابا در محله دروازه شاهی) اشاره نمود. همچنین در روبروی آن خرابه

های سه آرامگاه دیده می شود که امروزه در حال بازسازی آن می باشند. گفتنی است این مزار، امروزه نیز کاربری خود را حفظ نموده است و انجمن کلیمیان یزد در حال ساخت عناصر معماری نظیر غسالخانه، مکانی برای استراحت و تجمع و اتاق سرایداری می باشد. بر سر در آرامگاه در کنار نام هارا و اورش رگابن هارا و شموئل یکصد و سی و پنجمین نواده حضرت داوود نبی و دو پسرش، تاریخ ۱۷ ایلول ۵۷۵۶ مطابق با شهریور ۱۳۷۵ که سخن از همت اسحق گوهریان و جامعه کلیمیان داخل و خارج از کشور در بازسازی و مرمت مزار وی دارد، آورده شده است. هر ساله در ۲۸ حشوان عبری یهودیان ایران بر مزار ملا وورش گاه جمع می شوند تا به مقام شامخ این عارف و دانشمند دینی یهودی ادای احترام نمایند و از برکات و جودش که چه پیش و چه پس از مرگش در میان یهودیان و غیر یهودیان یزد و ایران معروف بوده و هست بهره مند شوند. امسال نیز (۱۴۰۱ ش) بیش از ۵۰۰ یهودی ایرانی از سراسر کشور در شهر یزد گرد آمدند و مزار این رهبر دینی که بیش دو بیست سال از وفاتش می گذرد گلباران شد (قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، اصول ۱۴-۱۱ و قریبانی ۱۳۸۷: ۱۰۰-۳۷ و www.webzc.com/webzc.com و رشدیگی، www.iid.org.ir/newweb/Resoueece) تعداد یهودیان طبق آمار سال ۱۳۰۵ ش ۴۵۰۰۰ نفر بوده است و در اکثر شهرهای ایران ساکن بودند. شغل اکثر آنها کسب و تجارت و دلالتی بوده است. بعد از انقلاب اسلامی موجی از مهاجرت در میان یهودیان از ایران آغاز شد و جمعیت آنها کاهش یافت و اکنون به کمتر از ۲۵۰۰۰ نفر رسیده است. بیشتر مهاجران یهودی ایرانی که بعد از انقلاب مهاجرت کردند در آمریکا ساکن شدند و گروهی به اسرائیل مهاجرت کردند. بیش از نیمی از یهودیان باقیمانده در تهران ساکن اند، واکثرا به مشاغل آزاد روی می آوردند، البته از نظر قانون منعی برای استخدام آنها در اکثر مشاغل وجود ندارد، با تشکیل مجلس شورای اسلامی، اقلیت دینی یهود از کرسی نمایندگی برخوردار شدند و تا امروز هم در تمامی دوره ها دارای نماینده بوده اند. کلیمیان طبق قانون اساسی دارای یک نماینده در مجلس هستند. جنبش های سیاسی، اجتماعی و شرعی جامعه ی کلیمی در سه چرخه ی مرجع دینی کلیمان، نماینده ی کلیمیان در مجلس شورای اسلامی و هیئت مدیره ی انجمن کلیمیان تهران متمرکز است. اقلیت یهود، تبلیغات مذهبی خود را منحصرأ متوجه یهودیان نموده است. هم اکنون این جامعه دارای مجتمع های فرهنگی، سازمان های جوانان، فروشگاه و کتابخانه های خاص خود می باشند. کلیمیان تهران مدارس متعددی احداث و بهره برداری کردند که با مدیریت و قوانین آموزش و پرورش کشور اداره می شود. (تاج پور ۱۳۴۴:

تاریخچه اقلیت دینی کلیمی در دارالعباده یزد ... (سیدمنصورامامی میبدی) ۳۸۷

۱۳۹ و «دانشنامه تاریخ معماری ایران شهر». بایگانی شده از اصلی در ۲۳ اکتبر ۲۰۱۵. دریافت شده در ۲۰۱۱-۲۰۰۵-۱۹).

۱۵. نتیجه گیری

در دوره جمهوری اسلامی ایران، در مجموع، روابط نسبتاً حسنه‌ای در زمینه تعاملات و تقابلات - با وجود برخی اختلاف‌ها - بین اقلیت یهود یزد با اکثریت مسلمانان ساکن در آنجا برقرار و محسوس بوده است. از جمله مهم‌ترین تعاملات اقتصادی یهودیان با مسلمانان در دوره جمهوری اسلامی و کوشش این اقلیت در رونق اقتصادی یزد، تمرکز دکاکین و تجمع تجار این اقلیت در حوالی بازار خان (بازار مرکزی یزد در آن دوره) می‌باشد که از قبل نیز بوده است. فعال بودن دوازده کنیسه در محل‌های جنب و خلف مسجد جامع یزد که به چهارسوق مشهور است، حکایت از سیاست محافظه‌کارانه و پناه آوردن این اقلیت دوهزار نفری به مقدس‌ترین مرکز جامعه مسلمانان شیعه یزد دارد. بعد از انقلاب سال ۱۹۷۹ میلادی در ایران، اقلیت یهودی در این کشور خود را در وضعیت پیچیده‌ای یافتند. زیرا در سایه گفتمان انقلابی که از ابتدای دهه چهل اوج گرفت، و با اعلام موجودیت کشور اسرائیل در سال ۱۹۴۸ همزمان شد، احساسات ضد صهیونیستی در میان اکثر مردم ایران نیز بالا گرفت. در نتیجه، ایران که قبلاً یک نظام سکولار و غرب‌گراوهم پیمان اسرائیل بود، اکنون به یک نظام دینی و مخالف امپریالیسم و صهیونیسم بدل شده بود و بیشتر آنان ایران را ترک گفتند. در اوایل دهه هشتاد و در شرایط استثنایی علی‌رغم دشمنی آشکاری که میان ایران و اسرائیل وجود داشت، منافع مشترک دو کشور، طرفین را به همکاری با یکدیگر سوق داد. در آن زمان ایران حفظ نظام جمهوری اسلامی در اولویت قرار داده بود و اسرائیل نیز به تضعیف نظام عراق همت داشت. با آغاز تغییرات در سیاست خارجی ایران که با طرح‌های بلندپروازانه اسرائیل در تضاد بود، دشمنی میان این دو کشور ریشه دواند و رقابت میان این دو کشور بر روابط، سایه افکند. ایران به حکم طرح فرامرزی خود برای مقابله با اشغالگر صهیونیستی، حزب الله را در سال ۱۹۸۲ میلادی در لبنان ایجاد کرد. امام خمینی (ره) با صدور فتوایی اعلام کرد: «یهودیان ایران جامعه اقلیتی هستند که از حمایت کامل نظام اسلامی برخوردارند». او مردم را از هرگونه تعرض به یهودیان منع کرد. از اینجا فهمیده می‌شود که نظام ایران خواسته است میان صهیونیسم که دشمن سرسخت ایران است و یهودیان ایرانی که سابقه ۲۵۰۰ ساله در ایران دارند، تفاوت قائل

شود؛ چرا که یهودیان ایران جزئی لاینفک از جامعه ایران هستند. در عین حال، آن عده از اقلیت یهودی که همچنان در ایران باقی مانده اند، همواره تلاش کرده اند تا خود را در درگیریها شریک نکنند. در همین راستا، قانون اساسی که اسلام را دین رسمی کشور می داند، سه دین آسمانی دیگر یعنی «یهودیت، مسیحیت و زرتشتی» را نیز به رسمیت شناخته است و از مجموع تمامی اقلیت هایی که در ایران زندگی می کنند، تنها این سه اقلیت حق دارند که در مجلس نماینده داشته باشند. همچنین می بینیم اقلیت یهودی که در ایران باقی مانده اند، آزادانه به شعایر دینی خود می پردازند و در کسب مجوز برای ساختن عبادتگاهها، تأسیس انجمنها و نهادهای خیریه در شهرهایی که جمعیت یهود را در خود جای داده است. یهودیان تنها در تهران ۳ معبد فعال، پنج مدرسه یهودی، دو کودکستان و یک بیمارستان یهودی ۱۰۰ تخته دارند. آنان همچنین در شهرهای دیگری چون شیراز، اصفهان و کرمانشاه ویزد، انجمن های محلی فعال و مؤسسات وابسته به آنها را دارند. علی رغم اینکه هم اکنون محدودیتهای مهاجرت یهودیان برداشته شده است و اسرائیل نیز به هر نفر ۱۰.۰۰۰ دلار و به هر خانواده ۶۱.۰۰۰ دلار کمک می کند، اما یهودیان ایران ترجیح می دهند که در کشور خود بمانند. البته نباید از نظر دور داشت که نظام چندان از کنار مسأله مهاجرت یهودیان ساده نمی گذرد. در سال ۱۹۹۸ میلادی روح الله کدخدا زاده که در مهاجرت غیر قانونی یهودیان دست داشت، به اعدام محکوم شد و نظام ایران اخیراً سختگیریها را در مورد افرادی که به اسرائیل سفر می کنند افزایش داده است و این افراد ممکن است با مجازاتهایی از قبیل زندان، جریمه نقدی و بازجویی روبرو شوند. در همین زمینه، دو تن از یهودیان به ۹۱ روز حبس محکوم شدند؛ هرچند بعدها این حکم با تخفیف مجازات به ۲۰ روز حبس تقلیل یافت. علاوه بر آن، خاخامهای یهودی ایرانی در سفرهایی که به ایالات متحده و غرب دارند، از وضعیت زندگی خود در ایران ابراز رضایت می کنند. از جمله عواملی که جای بحث و پژوهش بیشتر دارد و پیشنهاد می شود، این موارد است: زمینه های مهاجرت اقلیت های مذهبی و علت یابی و رفع این دلایل؛ حفظ و نگهداری اماکن مذهبی منحصربه فرد اقلیت ها در نزد مرمت آنها؛ ایجاد زمینه های مناسب و مسالمت آمیز و احترام متقابل بین مسلمانان و آنان؛ رفع هرگونه مشکل یا احیاناً زمینه های اختلاف بین همه اقلیت ها با مسلمانان و آزادی مذهبی آنها؛ البته در چهارچوب شرع و قانون.

پی‌نوشت‌ها

۱. متشکل از ازسه سازمان یهودی انجمن نمایندگان یهودیان انگلستان، انجمن یهودی-انگلیسی واتحادجهانی آلیانس بود و حامی اسرائیل بود
۲. در ۱۷ مه ۱۸۶۰ م (۲۷ اردیبهشت ۱۲۳۹) جوان یهودی فرانسوی که پزشک، معلم، خبرنگار، وکیل و تاجر و ... بودند در خانه یکی از خودشان در «پاریس» گرد آمدند. هدف این انجمن حمایت و حفاظت از حقوق انسانی یهودیان سراسر جهان، و آرمانشان پیشرفت این قوم بود. آن‌ها با شعار "همه برای هم"، «سازمان جهانی اتحاد یهود» را بنیاد نهادند. البته این تنها ترین و حتی اولین سازمان در زمینه یهودیان نبود. این سازمان پس از تاسیس، بسیار هوشمندانه هدف خود را بر رشد و توسعه کلیمیان سراسر جهان متمرکز کرد و ابزار رسیدن به این هدف را در آموزش و پرورش دید. از این رو، شروع به ساخت و گسترش مدارس «اتحاد» (آلیانس) در سرتاسر جهان کرد. این سازمان، ۳۸ سال پس از تاسیس، اولین مدرسه «اتحاد» ایران را در «تهران» باز کرد و ۳۰ سال پس از «تهران» و پس از ۷ شهر دیگر ایران، در سال ۱۳۰۷ ه.ش «مدرسه پسرانه اتحاد» و در سال ۱۳۰۸ ه.ش «مدرسه دخترانه اتحاد» را در یزد گشود. البته سال‌های ۱۳۰۷ و ۱۳۰۸، تاریخ رسمی شروع به کار مدارس «اتحاد» در یزد است، چرا که تاریخ «عکس گردش علمی بچه کلیمی‌ها در یزد» مورخ سال ۱۳۰۴ ثابت می‌کند که مدرسه کلیمیان پیش از آن تاریخ هم دایر بوده است؛ البته به طور سنتی و با لباس‌های غیر یونیفرم.
۳. سیامک مره صدق در سال ۱۳۸۶ درحوزه انتخابیه اقلیت‌های دینی کلیمیان از مجموع ۲۸۴۵ رای مأخوذه، با ۲۳۷۴ رأی حائز اکثریت آراء شد (آفتاب‌نیوز، بازدید: ژوئیه ۲۰۰۹) وی در سال ۱۳۹۰ نیز با ۲۹۳۴ رای با درصد آرای ۹۰/۵۶٪ دوباره به‌عنوان نماینده اقلیت کلیمیان در سمت خود ابقاء شد. (خبرگزاری فارس: جدول مدارک تحصیلی و سوابق اجرایی اعضای ۱۴ کمیسیون مجلس نهم». باپگانی‌شده از اصلی در ۳۰ دسامبر ۲۰۱۷. دریافت‌شده در ۲۸ آوریل ۲۰۱۳).
۴. یکصدوسی و پنجمین فرزند حضرت داوود می‌باشد که حدود ۲۰۰ سال گذشته در یزد سکنی داشته است

کتاب‌نامه

- قرآن کریم، ترجمه الهی قمشه‌ای، سوره حج، آیه ۱۷
- آفاری، ژانت (۲۰۱۵) / *زآوارگی تا استقرار*، نک: سرشار، فرزندان استر ابرامی، هوشنگ (۱۹۹۷). *جهود نجس*، لس آنجلس: نشر کتاب
- معاونت برنامه ریزی استانداری یزد (۱۳۵۸) / *خبرکوزنستوزا، اوضاع سیاسی - اقتصادی و اجتماعی ایران*

۳۹۰ جستارهای تاریخی، سال ۱۶، شماره ۱، بهار و تابستان ۱۴۰۴

- الموتی، مصطفی (۱۳۷۳-۱۳۶۹ ش). *ایران در عصر پهلوی*، لندن، همو، بازیگران سیاسی از مشروطیت تا سال ۱۳۵۷، شرح حال نایب السلطنه ها و روزشمار زندگی نخست وزیران ج اول، ایران: ناشر پگاه
- اطلاعات استانداری یزد، آخرین سرشماری عمومی نفوس و مسکن (۲۴ اسفند سال ۱۳۹۵)
- افشار، ایرج (۱۳۸۷). *کتاب شناخت انسان یزد*، تهران: انتشارات هیرمند
- امام خمینی (۱۳۹۲). *تحریر الوسیله*، تهران: موسسه تنظیم و نشر آثار حضرت امام خمینی
- امامی، میبدی، سید منصور (۱۳۹۱). *اوضاع سیاسی، فرهنگی یزد دوران پهلوی اول*، یزد: نشر تیک
- امامی، سید حسن (۱۳۸۹). *حقوق مدنی*، ج ۱، تهران: الاسلامیه
- اوین، اوژن (۱۳۶۲). *ایران امروز*، ترجمه علی اکبر سعیدی، تهران: زوار
- اورسل، ارنست (۱۳۵۳). *سفرنامه قفقاز و ایران*، مترجم علی اصغر سعیدی، تهران: پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
- بشارت، حسین (۱۳۸۶). *پیراهن نشانه دار زرتشتیان*، تهران: انتشارات اندیشمندان
- پاپلی یزدی، محمد حسین (۱۳۸۸). *شازده حمام*، ج ۲ و ۳، مشهد: نشر پاپلی
- پولاک، یاکوب ادوارد (۱۳۶۱). *ایران و ایرانیان*، مترجم کیکاوس جهاننداری، تهران: خوارزمی
- امام خمینی (۱۳۷۸). *پیام امام خمینی در روز ۲۲ بهمن خطاب به ملت ایران*، صحیفه امام، ج ۶، تهران: موسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی
- تاج پور، محمود علی (۱۳۴۴). *تاریخ در اقلیت مذهبی، یهود و مسیحیت در ایران*، تهران: موسسه مطبوعاتی فراهانی
- تسخیری، محمد علی (۱۳۸۳). *اقلیت های مسلمانان و راهکارها*، تهران: مجمع جهانی تقریب مذاهب اسلامی
- تشکری بافقی، علی اکبر (۱۳۷۷). *مشروطیت در یزد*، تهران: مرکز یزدشناسی
- نجفی خواه، محسن (۱۳۸۱). *ایران، قوانین و احکام*، مجموعه کامل قوانین و مقررات و آراء و نظرات مشورتی راجع به سلب و تحدید مالکیت به نفع دولت، زیر نظر محسن نجفی خواه، تهران: سازمان جمع آوری و فروش اموال تملیکی
- جعفری لنگرودی، محمد جعفر (۱۳۸۸). *ترمینولوژی حقوق*، تهران: گنج دانش
- جعفری، یعقوب (۱۳۷۷). *تفسیر کوثر*، ج ۳، تهران: انتشارات هجرت
- دانش پژوه، محمد تقی، افشار، ایرج (۱۳۴۳). *جامع الخیرات (وقفنامه سید رکن الدین)*، تهران: فرهنگ ایران زمین
- دانشنامه تاریخ معماری ایران شهر، سازمان میراث فرهنگی و گردشگری ایران، بایگانی شده از اصلی در ۲۳ اکتبر ۲۰۱۵. دریافت شده در ۱۰-۰۵-۲۰۱۱.
- رهبر، پرویز (۱۳۲۵). *تاریخ یهود از اسارت بابل تا امروز*: بی نا

تاریخچه اقلیت دینی کلیمی در دارالعباده یزد ... (سید منصور امامی میبدی) ۳۹۱

- نوروزی، محرم، سلیمی، زهره، زنده دل، حسن (۱۳۷۷). مجموعه راهنمای جامع ایرانگردی/ استان یزد، مترجم شریف معطوف، محمدرضا نجم الدین، تهران: موسسه تحقیقات و انتشارات کاروان
- الون ساتن، ال پی (۱۳۳۷). رضاشاه یا ایران نو، مترجم عبدالعظیم صبوری، تهران: چاپخانه تابش
- سازمان اسناد ملی ایران، شماره تنظیم ۱۰۲۰۰۶، پاکت ۸۸۵
- مخبر دزفولی، عباس (۱۳۷۱). سلسله پهلوی و نیروهای مذهبی به روایت تاریخ کمبریج، تهران: نشر طرح نو
- شریعتی، روح الله (۱۳۸۶). اقلیت‌های دینی، تهران: کانون اندیشه جوان
- عیسوی، چارلز (۱۳۶۹). تاریخ اقتصادی ایران (عصر قاجار ۱۳۳۲-۱۲۱۵)، مترجم یعقوب آژند، چاپ دوم، تهران: نشر گستره
- غمامی، سید مهدی نیکونهاد، حامد (۱۳۹۷). قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، اصول ۱۱ الی ۱۴، تهران: نشر پژوهشکده شورای نگهبان
- قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، اصول ۱۱ الی ۱۴
- قدیانی، عباس (۱۳۸۴). تاریخ ادیان و مذاهب در ایران، تهران: نشر فرهنگ مکتوب
- قربانی، عباس (۱۳۸۷). تاریخ ادیان و مذاهب در ایران، تهران: نشر فرهنگ مکتوب
- کاظمینی، میرزا محمد (۱۳۸۲). تندیس پارسایی، تألیف میرزا محمد، چاپ چهارم، ج ۶، یزد: یزدا، صحیفه خرد، ریحانه الرسول یزد
- مری شیل، لیدی (۱۳۶۸). خاطرات لیدی شیل، مترجم حسین ابوترابیان، تهران: نشر نو
- کرمانی، ناظم الاسلام (۱۳۶۲). تاریخ بیداری ایرانیان، تصحیح سعیدی سیرجانی، تهران: امیرکبیر
- دی لوب، لورنس (۱۹۷۷). زندگی یهودیان در جنوب ایران، تهران: نشر گوردون و شکست
- مجیدی، محمد (۱۳۸۹). آشنایی با قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران (حقوق اساسی). تهران: نهاد نمایندگی رهبری در دانشگاهها
- محمدی نیا، اسد الله (۱۳۸۲). فلسفه تکلیف برای نوجوانان، تهران: نشر سبط اکبر
- مخبری، مهدی (۱۳۸۴). اقلیت‌های دینی، زرتشتی و کلیمی استان یزد، یزد: انتشارات وصال
- هاکس، مریت (۱۳۶۸). ایران افسانه و واقعیت، مترجم نظری نژاد، مشهد: معاونت فرهنگی آستان قدس
- سلیمانی، حسین (زمستان ۱۳۷۹). معرفی دائرة المعارف جودائیکا، ج ۸، تهران: هفت آسمان
- سازمان اسناد ملی ایران، شماره تنظیم ۱۰۲۰۰۶، پاکت ۸۸۵
- سرشار، هومن (۱۳۸۷). فرزندان استر: مجموعه مقالاتی درباره تاریخ و زندگی یهودیان در ایران، مترجم مهرناز نصریه، تهران: نشر کارنگ
- مصاحبه و نوشته‌های خداداد گوهریان، نگهبان رستم باغ تهران پارس (۱۳۹۴/۵) (۱۳۹۲/۴)

۳۹۲ جستارهای تاریخی، سال ۱۶، شماره ۱، بهار و تابستان ۱۴۰۴

ویلز، چارلز جیمز (۱۳۶۸). *ایران در یک قرن پیش (سفرنامه دکتر ویلز)*، مترجم غلامحسین قراگوزلو، تهران: اقبال

نشریات و مجلات

شمس اسفندآبادی، حمیدرضا، ناصر جدیدی، فیض الله بوشاسب گوشه (۱۳۹۴). تعاملات اقلیت یهودی در دام مسلمانان در دوره قاجار. *فصلنامه علمی-پژوهشی پژوهشنامه تاریخ*، ش ۴۱، زمستان سال ۱۱: ۴۲-۱۷.

ذیلاهی، نگار (۱۳۹۰). تمرکز جمعیتی یهودیان در شهرهای ایران، از عصر سلجوقی تا حمله مغول، *تحقیقات تاریخ اجتماعی*، پژوهشگاه علوم انسانی، سال اول، ش ۱، تابستان و پاییز: ۴۰-۲۵.
اشیدری، جهانگیر (۱۳۵۵). *تاریخ پهلوی و زرتشتیان، ماهنامه هونخت*، تهران: ۲۵۵.
روزما (دی ۱۳۸۰). *روزنامه رسمی جمهوری اسلامی ایران*، شماره ۱۶۵۵، ۸۷ / ۱۰ / ۱۳۵۷ : ۳۲۰

فهرست منابع انگلیسی

Amanat, Vajdani, Macmillan, Feb 14 2012 : 236 ,Amanat, I.B.Tauris, Aug 29, 2013: 41, Mattair, R. (2008). ABC-CLIO. p. 3. ISBN 9780275994839. Retrieved 2010-09-24, Yeroushalmi, Brill, 2009, Page 37
Lewis, Bernard (1984). *The Jews of Islam*. Princeton: Princeton University Press.
Sanasaran, Eliz. (2000) *Religious Minorities in Iran*, Cambridge University Press
Lior Sternfeld, *Iranian Studies*, 47:6, 857-869, 2014

فهرست سایتها

رشد بیگی، زهرا، *یهودیان ایران*، موسسه گفتگوی ادیان

www.iid.org.ir/newweb/Resouce www.webzc.com/webzc.com

www.jta.org/1979/06/01/archive/klarsfeld-produces-evidence-elkanian-was-executed-for-ties-with-israel).

www.jta.org/1980/12/22/archive/jewish-journalist-executed-in-iran

www.haaretz.com/business/.premium-1.532365).

Living chuppah can serve as family heirloom, *The Jewish Journal Persecutions* irandeserts.com
MacEoin. «Bahai». *EIr* 461-464

سایت رسمی انجمن آشوریان ایران

سایت رسمی انجمن کلیمیان تهران

تاریخچه اقلیت دینی کلیمی در دارالعباده یزد ... (سیدمنصورامامی میبدی) ۳۹۳

سایت خبری تابناک

سایت رسمی اینترنتی شورای نگهبان

بخش فارسی سایت آیت الله خامنه ای

ویکی پدیا، تاریخ یهودیان در ایران، دانشنامه آزاد و سازمان اسناد ملی ایران

خبرگزاری صدا و سیما، ۲۱ بهمن ۱۳۹۶

خبرنگاری ایسنا، ۹۶/۱۰/۳